

Dijital Çağda Varoluşsal Gözetimin İnşası *The Construction of Existential Surveillance in the Digital Age*

Sermin ASIL^{1*}

¹ Dr. Öğr. Üyesi, Amasya Üniversitesi, Sosyal Bilimler MYO, Büro Hizmetleri ve Sekreterlik Bölümü, Amasya, Türkiye

¹ Assist. Prof. Dr., Amasya University, Vocational School of Social Sciences, Department of Office Services and Secretarial Studies, Amasya, Türkiye.

<https://ror.org/00sbx0y13>, <https://orcid.org/0000-0002-3450-5416>, sermin.asil@amasya.edu.tr

* Sorumlu yazar | Corresponding author

Araştırma Makalesi Süreci	Research Article History
Geliş Tarihi: 02.02.2026 Kabul Tarihi: 24.09.2026 Yayın Tarihi: 30.09.2026	Received: 02.02.2026 Accepted: 24.09.2026 Published: 30.09.2026
Benzerlik	Similarity Check
Bu makale, en az iki hakem tarafından incelenmiş ve intihal yazılımı ile taranmıştır.	This article has been reviewed by at least two reviewers and screened using plagiarism detection software.
Değerlendirme	Review Process
Ön İnceleme: İç hakem (editörler). İçerik İnceleme: İki dış hakem/Çift taraflı körleme.	Preliminary Review: Internal reviewers (editors). Content Review: Two external reviewers; double-blind peer review.
Telif Hakkı & Lisans	Copyright & License
Yazarlar dergide yayınlanan çalışmalarının telif hakkına sahiptirler ve çalışmaları CC BY-NC 4.0 lisansı altında yayımlanmaktadır.	Authors retain the copyright to their works published in the journal. These works are published under the CC BY-NC 4.0 license.
Etik Beyan	Ethical Statement
Bu çalışma, etik kurul izni gerektirmeyen nitelikte olup kullanılan veriler literatür taraması/yayınlanmış kaynaklar üzerinden elde edilmiştir. Çalışmanın hazırlanma sürecinde bilimsel ve etik ilkelere uyulduğu ve yararlanılan tüm çalışmaların kaynakçada belirtildiği beyan olunur.	This study did not require ethics committee approval, as the data used were obtained through a literature review and published sources. The authors declare that scientific and ethical principles were observed in preparing the study and that all works consulted are listed in the references.
Sermin Asil	Sermin Asil
Yapay Zekâ Kullanımı	Use of Artificial Intelligence
Bu çalışmanın hazırlanma sürecinde yapay zekâ tabanlı herhangi bir araç veya uygulama kullanılmamıştır. Çalışmanın tüm içeriği, yazar(lar) tarafından bilimsel araştırma yöntemleri ve akademik etik ilkelere uygun şekilde üretilmiştir.	No AI-based tools or applications were used in preparing this study. All content was produced by the author(s) in accordance with scientific research methods and the principles of academic ethics.
Sermin Asil	Sermin Asil
Etik Bildirim	Ethics Disclosure
turkisharr@gmail.com	turkisharr@gmail.com
Çıkar Çatışması	Conflict of Interest
Çıkar çatışması beyan edilmemiştir.	No conflict of interest has been declared.
Finansman	Funding
Yazarlar, bu araştırmayı desteklemek amacıyla herhangi bir dış fon kullanılmadığını beyan ederler.	The authors declare that no external funding was received for this research.
Yayıncı	Publisher
Published by Mehmet ŞAHİN Since 2016- Akdeniz University, Faculty of Theology, Antalya, 07058 Türkiye	Published by Mehmet ŞAHİN Since 2016- Akdeniz University, Faculty of Theology, Antalya, 07058 Türkiye
Atıf	Cite as
Asıl, S. (2026). Dijital çağda varoluşsal gözetimin inşası. <i>Turkish Academic Research Review</i> , 11(3), 544-568. https://doi.org/10.30622/tarr.1880029	Asıl, S. (2026). The construction of existential surveillance in the digital age. <i>Turkish Academic Research Review</i> , 11(3), 544-568. https://doi.org/10.30622/tarr.1880029

Öz

21. yy. dijital ekosistemi, gözetimi klasik “izleme” ve “mahremiyet ihlali” çerçevesinin ötesinde, bireyin yaşamını sürdürebilmesinin altyapısal bir koşulu hâline getirmektedir. Bu çalışma, söz konusu dönüşümü “varoluşsal gözetim” kavramı üzerinden kavramsallaştırmakta ve bu rejimin bilinci ve ölümü de kapsayan uzantısını nekrogözetim kavramıyla tartışmaktadır. Çalışmanın amacı, dijital gözetimin çağdaş biçimini varoluşsal ve nekro boyutlarıyla analiz etmek ve bu dönüşümün bilinç, rıza ve ölüm üzerindeki etkilerini bir medya anlatısı üzerinden incelemektir. Bu bağlamda Black Mirror dizisinin “Common People” bölümü bir medya anlatısı olarak ve eleştirel söylem analizi yaklaşımıyla incelenmiştir. Analize diyaloglar, arayüz mesajları, teknik bildirimler, sözleşme ekranları, geri sayım sayaçları ve sessizlikler dâhil edilerek çok katmanlı biçimde çözümlenmiştir. Bulgular, gözetimin dışsal bir disiplin mekanizması olmaktan çıkarak yaşamın sürdürülebilirliğini belirleyen bir altyapı rejimine dönüştüğünü göstermektedir. Bu çalışma kapsamında önerilen varoluşsal gözetim modeli, altyapısal bağımlılık, tasarlanmış rıza, algoritmik yönetim, varoluşsal ipotek, nekrogözetim ve ontolojik aşınmadan oluşan döngüsel bir süreç olarak kavramsallaştırılmaktadır. Anlatıda rıza, hukukî bildirimlere dayalı bilinçli bir onaydan ziyade zaman baskısı, arayüz tasarımı ve teknik eşikler yoluyla üretilen tasarlanmış bir mekanizma olarak işlemektedir. Bilinç ve hissiyat, abonelik paketleri üzerinden kademelendirilmekte, beden ve bilişsel kapasite artık değer üretiminin doğrudan kaynağına dönüşmektedir. Son aşamada ise ölüm, sistemden çıkışı temsil eden bir sınır olmaktan çok, bilincin reklam ve veri üretimi amacıyla işlevselleştirildiği nekrokapitalist bir evre olarak kodlanmaktadır. Çalışma, biyopolitika, gözetim kapitalizmi ve nekropolitika literatürlerini dijital altyapılar bağlamında bir araya getirerek varoluşsal gözetim kavramını bütüncül bir analitik çerçeveye önermekte ve mahremiyet merkezli özgürlük tartışmalarını yaşamın sürdürülebilirliği, bilişsel egemenlik ve bütünlük ekseninde yeniden düşünmeye açmaktadır.

Anahtar Kelimeler

dijital iletişim, varoluşsal gözetim, nekrogözetim, algoritmik yönetim, gözetim

Öne Çıkanlar

- Dijital gözetim bireyin toplumsal ve bilişsel varlığını sürdürebilmesinin zorunlu altyapısal koşuluna dönüşmüştür.
- Rıza, özgür iradeye dayanan bir onaydan çok arayüz tasarımları, zaman baskısı ve teknik eşikler aracılığıyla üretilen yapısal bir mekanizma olarak işlemektedir.
- Bilinç ve hissiyat abonelik temelli erişim modelleri üzerinden kademelendirilerek sınıfsal bir varoluş hiyerarşisi oluşturmaktadır.
- Birey kendi varoluşunu teminat olarak sunan bir dijital emek öznesine evrilmektedir.
- Gözetim yalnızca izleme pratiği değil, yaşamın erişim, görünürlük ve anlam üretim koşullarını belirleyen yapısal bir iktidar rejimidir.

Abstract

The twenty-first-century digital ecosystem has transformed surveillance beyond the classical framework of monitoring and privacy violations into an infrastructural condition for sustaining human existence. This study conceptualizes this transformation through the notion of existential surveillance and discusses its extension to consciousness and death through necro-surveillance. It aims to examine the contemporary form of digital surveillance through its existential and necro dimensions and to analyze its implications for consciousness, consent, and death using the Black Mirror episode Common People. Employing Critical Discourse Analysis, the study examines dialogues, interface messages, technical notifications, contract screens, countdown timers, and silences. The findings show that surveillance has evolved from an external disciplinary mechanism into an infrastructural regime that sustains life. The proposed existential surveillance model conceptualizes this transformation as a cyclical process consisting of infrastructural dependency, engineered consent, algorithmic governance, existential mortgage, necro-surveillance, and existential erosion. Consent operates not as informed approval but as an engineered mechanism produced through time pressure, interface design, and technical thresholds. Consciousness and affect are stratified through subscription-based access, while the body and cognitive capacity become direct sources of surplus value. In the final stage, death is transformed from an exit point into a necro-capitalist phase in which consciousness is instrumentalized for advertising and data production. By bringing together the literatures on biopolitics, surveillance capitalism, and necropolitics, the study proposes existential surveillance as an integrated analytical framework and rethinks privacy-centered conceptions of freedom through the lenses of sustaining life, cognitive sovereignty, and existential integrity.

Keywords

digital communication, existential surveillance, necro-surveillance, algorithmic governance, surveillance

Highlights

- for sustaining individuals' social and cognitive existence.
- Consent operates not as free will but as a structurally engineered mechanism shaped by interface design, time pressure, and technical thresholds.
- Consciousness and affect are tiered through subscription-based access models, producing a classed hierarchy of existence.
- The individual evolves into a digital labor subject who offers their own existence as collateral.
- Surveillance is not merely a practice of monitoring but a structural regime that shapes the conditions of access, visibility, and meaning production.

Giriş

Yirmi birinci yüzyılda gözetim, belirli kurumların uyguladığı istisnai bir denetim pratiği olmaktan çıkarak gündelik yaşamın sürekliliğini mümkün kılan yapısal bir koşula dönüşmüştür. Dijital altyapılara eklenmeden kamusal alanda var olmanın, hizmetlere erişmenin ve toplumsal ilişkileri sürdürebilmenin giderek zorlaştığı bu dönemde, gözetim yalnızca izleme işleviyle değil, varoluşu düzenleyen bir çerçeve olarak işlemektedir. Dijital çağda mesele yalnızca izlenmek değil, dijital ağlar aracılığıyla var olup olamamaktır. Bu nedenle klasik disiplin ve denetim modelleri, güncel dijital ekosistemin ontolojik etkilerini açıklamakta yetersiz kalmaktadır.

Bu ontolojik dönüşüm, gözetimin tarihsel seyrinde iki temel kırılma üzerinden okunabilir. İlk kırılma, Panoptikon modelinde olduğu gibi mekân ve kurum temelli disiplinci gözetimden, dijital altyapılar aracılığıyla kesintisiz ve mekânsız bir izleme rejimine geçiştir. Dijitalleşmeyle birlikte birey, belirli anlarda izlenen bir özne olmaktan çıkarak her an veri üreten bir varlığa dönüşmüş ve gözetim, gündelik yaşamla iç içe geçen içselleştirilmiş bir rejim hâlini almıştır. İkinci kırılma ise gözetimin ekonomik rasyonaliteyle bütünleşerek davranışsal tahmin ve yönlendirme eksenine yerleşmesidir. Zuboff'un gözetim kapitalizmi yaklaşımında insan deneyimi davranışsal verilere dönüştürülmekte ve bu veriler sermaye birikiminin temel kaynağı hâline gelmektedir (Zuboff, 2015, s. 79). Ancak dijital ekosistem, gözetimi yalnızca tahmin ve yönlendirme kapasitesiyle sınırlamamakta, yaşamın sürdürülebilirliğini bu altyapılara bağımlı kılan zorunlu bir yapı üretmektedir. Bu bağlamda gözetim, yalnızca "ne yaptığımızı" izleyen bir sistem olmaktan çıkarak dijital ağlara eklenmeden var olup olamayacağımızı belirleyen yapısal bir koşul olarak işlemektedir.

Literatürde Panoptikon, biyopolitika, gözetim kapitalizmi ve algoritmik yönetim gibi yaklaşımlar, gözetimin disiplin, davranış yönetimi, veri çıkarımı ve algoritmik karar verme boyutlarını açıklamada önemli katkılar sunmaktadır. Bununla birlikte bu yaklaşımlar, dijital altyapılara bağımlılığın yaşamın sürdürülebilirliğinin temel koşulu hâline geldiği güncel dönüşümü açıklamakta sınırlı kalmaktadır. Özellikle gözetimin yalnızca davranışları yöneten bir mekanizma olmaktan çıkarak bireyin yaşamını sürdürebilme kapasitesini belirleyen ontolojik bir koşula dönüşmesi, mevcut kavramsallaştırmaların ötesinde yeni bir analitik çerçeveyi gerekli kılmaktadır.

Bu çalışma, söz konusu dönüşümü açıklamak üzere "varoluşsal gözetim" kavramını önermektedir. Bu yaklaşım, gözetimin dışsal bir tehdit, geçici bir ihlal ya da kaçınılabılır bir risk olmaktan çıkarak dijital çağda var olabilmenin maddî ve sembolik ön koşuluna dönüşmesini ifade etmektedir. Bu gözetim, bireyin hayatına sonradan eklenen bir müdahale değil, hizmetlere erişebilmek, kamusal alanda tanınmak, toplumsal ilişkilere dâhil olmak ve bilişsel sürekliliği koruyabilmek için ödenmesi gereken zorunlu bir altyapısal bedel olarak işlemektedir.

Bu gözetim yaklaşımının kritik boyutlarından biri, rızanın üretim biçiminde ortaya çıkmaktadır. Dijital ekosistemde rıza çoğu zaman hukukî bildirimler ve kullanıcı sözleşmeleri üzerinden meşrulaştırılsa da arayüz tasarımları, zaman baskısı ve teknik eşikler rızayı bilinçli bir tercihten çok sistemden geçebilmenin zorunlu koşuluna dönüştürmektedir (Good vd., 2007, s. 609; Waddell vd., 2016). Bu durum, gözetimin hukukî metinlerden ziyade kodlar ve arayüzler aracılığıyla işleyen bir algoritmik yönetim rejimi olarak kurulduğunu göstermektedir (Gritsenko ve Wood, 2022, ss. 46-47). Bununla birlikte varoluşsal gözetim yalnızca davranışlara odaklanmayıp duyguyu ve bilinci de kapsayan bir hissiyat düzeni üretmektedir. Çünkü duygusal yaşam, giderek teknik sistemler tarafından algılanabilir, işlenebilir ve veriye dönüştürülebilir bir alan hâline gelmektedir (Lee vd., 2023, s. 62).

Bu genişlemenin en uç boyutu ise gözetimin yalnızca yaşayan bedenler üzerinde değil, ölüm sonrasında dolaşımını sürdüren bilinç ve veriler üzerinde de işlemeye başlamasıdır (Galvão vd., 2021; Harju, 2024, ss. 2-3).

Bu doğrultuda çalışmanın amacı, gözetimin dijital çağda kazandığı bu ontolojik niteliği kuramsallaştırmak, "varoluşsal gözetim" kavramını literatüre analitik bir öneri olarak sunmak ve bu kavramın açıklayıcılığını popüler kültür anlatıları üzerinden tartışmaktır. Black Mirror dizisinin *Common People* bölümü, gözetim uygulamalarının söylemsel ve teknik mantığını yoğun biçimde görünür kıldığı için örneklem olarak seçilmiştir. Araştırma, Eleştirel Söylem Analizi yaklaşımıyla yürütülmüş, diyalogların yanı sıra arayüz mesajları, teknik bildirimler, sözleşme ekranları ve sessizlikler analiz kapsamına dâhil edilmiştir. Bu kapsamda çalışma, varoluşsal gözetimin tasarlanmış rıza, algoritmik yönetim, varoluşsal ipotek ve nekrogözetim mekanizmaları üzerinden nasıl işlediğini incelemektedir. Böylece gözetimin dijital çağda yalnızca davranışları izleyen bir mekanizma değil, yaşamın, bilincin ve ölümün teknik koşullarını yeniden düzenleyen bütüncül bir iktidar rejimine dönüştüğü tartışılmaktadır.

Gözetimin Evrimi

Gözetim, hiçbir dönemde yalnızca teknik bir araç olarak var olmamıştır. Aksine, toplumsal düzenin kurulması, sürdürülmesi ve yeniden üretilmesiyle doğrudan ilişkili bir iktidar pratiği olarak şekillenmiştir. Bu süreç mekânsal kapatmaya dayalı Panoptikon modelinden (Bentham, 2008), her yere nüfuz eden ve kaçışın neredeyse imkânsızlaştığı dijital gözetim kapitalizmine uzanan bir çizgi izlemiştir. Bu çizgiyi izlemek, yalnızca teknolojik bir gelişimi değil, iktidarın bedenle sınırlı kalmayıp bireyin geleceğine erişme biçiminin dönüşümünü görünür kılar. Jeremy Bentham'ın mimarî bir tasarım olarak önerdiği Panoptikon, Michel Foucault'nun analizleriyle birlikte modern disiplin toplumunun temel metaforu hâline gelmiştir. Panoptikon'un temel mantığı, bireyin her an izlenebileceği varsayımıyla kendi davranışlarını sürekli olarak denetlemesi ve böylece iktidarı içselleştirmesidir. Bu bağlamda gözetim, doğrudan baskı uygulayan bir mekanizma olmaktan ziyade; bireyin, kendisini yönettiği bir otokontrol sistemi olarak işlemektedir (Lyon ve Höller, 1997). Hapishaneler, okullar, hastaneler ve kırsallar bu disiplinin uygulandığı mekânlar olmuştur. Bu gözetim mantığındaki amaç bireyi uysal ve öngörülebilir kılmaktır (Hall vd., 2023, s. 2). Ancak bu model, gözetimi fiziksel mekânla sınırlı tutar ve iktidarın görünür yapıları üzerinden işler. Bu nedenle klasik Panoptikon, dijital çağın sunduğu akışkanlık ve mekânsızlık koşulları karşısında açıklayıcı gücünü giderek yitirmiş fakat biçim değiştirerek derinleşmesine neden olmuştur. Disiplin mekândan koparak zamana ve gündelik hayata taşınmıştır.

Panoptik gözetimin mekânsal kapatmaya dayalı disiplin mantığı, dijitalleşme ile köklü bir dönüşüm geçirmiştir. Dijital gözetim, fiziksel duvarları yıkarak gözetimi bireyin en mahrem alanlarına, hatta biyolojik ritimlerine kadar genişletmiştir. Böylece merkezi bir kuleye ya da kapalı bir mekâna ihtiyaç kalmamış, akıllı cihazlar, sensörler ve dijital etkileşimler görünmez bir gözetim altyapısının parçası hâline gelmiştir. Bu yeni aşamada birey, yalnızca izlendiği için değil, sürekli veri ürettiği için de sistemde varlık kazanmaktadır; bu dönüşüm gözetimi harici bir uygulama olmaktan çıkarıp gündelik hayatın sürekliliği içinde yer edinen kalıcı bir rejime dönüştürür. Bu gözetimde disiplin mekândan kopararak zamana yayılmakta, bireyin davranışlarını, duygularını ve düşünme biçimini gözetimle uyumlu hâle getirmesini talep eden içselleştirilmiş bir koşula dönüşmektedir. Dijitalleşme, gözetimi böylece teknik bir kapasitenin ötesine taşıyarak toplumsal düzenin işleyişini mümkün kılan temel bir altyapı hâline getirir; geniş bir alanın sayısallaştırılması toplumsal yaşamı şeffaf

ve ölçülebilir kılarken, piyasayı ve yönetim mekanizmalarını öngörülebilir bir yapıya kavuşturur (Zuboff, 2015, ss. 77-78).

Bireylerin davranışlarını, tercihlerini ve ilişkilerini sürekli olarak izlenebilir, ölçülebilir ve öngörülebilir kılarak toplumsal yaşamın yönetimini mümkün hâle getiren sosyoteknik bir iktidar mekanizması "büyük veri" olarak adlandırılmaktadır. Büyük veri bu yönüyle yalnızca teknik bir kapasite değil, toplumsal yaşamın yönetilmesini mümkün kılan stratejik bir araçtır; ancak yönetsel bir güce dönüşmesi, bu verilerin anlamlandırılması, sınıflandırılması ve karar süreçlerine entegre edilmesiyle mümkündür. Bu noktada dijital gözetim, bireylerin rızası olsun ya da olmasın sürekli veri akışı sağlayarak yaşamı algoritmik yönetişimin nesnesi hâline getirmekte ve büyük veriyi işlevsel bir iktidar aracına dönüştürmektedir (Gritsenko ve Wood, 2022, s. 47). Algoritmalar aracılığıyla alınan kararlar bireylerin hareket alanını daraltırken, devletlerin ve şirketlerin kriz anlarında stratejilerini daha etkin ve otoriter biçimde uygulamalarına da olanak tanımaktadır (Dişçi, 2025, s. 2645; Kitchin, 2020, s. 363). Böylece gözetim, yalnızca geçmiş davranışları kaydeden bir mekanizma olmaktan çıkarak verili anı düzenleyen ve geleceği şekillendiren bir iktidar pratiğine dönüşür. Bu yeni gözetim anlayışı, davranışları disipline etmekten çok önceden tahmin etmeyi ve yönlendirmeyi amaçlamaktadır. Tam da bu noktada gözetim, kapitalist değer üretiminin merkezine yerleşmektedir.

Bu dönüşümün en önemli aşamalarından biri, Shoshana Zuboff'un "gözetim kapitalizmi" olarak adlandırdığı yeni birikim mantığıdır. Bu düzende insan deneyimi davranışsal verilere dönüştürülmekte ve "davranışsal artık değer" olarak ekonomik değere çevrilmektedir; mahremiyet ve niyet artık geleceği tahmin etmek için kullanılan birer veri kaynağı hâline gelmektedir (Zuboff, 2015, ss. 78, 81). Bununla birlikte bu yaklaşım literatürde tartışmalıdır. Gilbert'e (2024, s. 565) göre platform ekonomisi, kapitalizmin sona erdiği yeni bir "teknofeodal" düzen olarak değil, kapitalizmin günümüzde aldığı yeni birikim biçimi olarak da yorumlanabilir. Her iki yaklaşımın ortaklaştığı nokta ise gözetimin ekonomik değer üretiminin merkezine yerleşmiş olmasıdır. Bu dönüşümle birlikte "Büyük Birader" in yerini, korkudan çok konfor ve kolaylık üzerinden gönüllü teslimiyet üreten "Büyük Öteki" almaktadır (Smith, 2023, s. 4; Zuboff, 2015, s. 81). Böylece gözetimin temel sorusu artık davranışın nasıl gerçekleştiği değil, bireyin dijital sistemler içinde var olup olamayacağıdır. Bu çalışma da söz konusu dönüşümü "varoluşsal gözetim" kavramı çerçevesinde yeniden kavramsallaştırmaktadır.

Varoluşsal Gözetim

Dijital çağda gözetim, bireyin yaşamına sonradan eklenen bir denetim mekanizması olmaktan çıkıp var olabilmenin koşullarından biri hâline gelmiştir. Bu dönüşümü kavramsallaştırmak üzere geliştirilen varoluşsal gözetim, gözetimin nefes almak, sosyalleşmek ve kimlik inşa edebilmek için ödenmesi zorunlu bir bedel gibi işlediği bir rejimi ifade etmektedir. Bu doğrultuda "İzlenmiyorum" iddiası artık mahremiyetin korunmasından çok toplumsal ve simgesel alanlardan dışlanmaya, yani görünmezliğe işaret eder. Dolayısıyla birey gözetimden kaçtığına özgürleşemez, sistem dışına düşmektedir.

Varoluşsal gözetim kavramsallaştırması panoptik, biyopolitik ve kapitalist gözetim yaklaşımlarını dışlamaz. Onları, gözetimi yönetsel bir denetim aracı değil bireyin sistem içinde var olabilmesinin önkoşulu olarak yeniden çerçeveler. Nitekim klasik modellerde birey gözetimden kaçmayı teorik olarak mümkün görürken, bu rejimde kaçış çoğu zaman yaşamın sürdürülebilirliğinden dışlanma anlamına gelmektedir. Bu fark, çalışmada üç düzeyde somutlaştırılmaktadır: gözetimin bir hayatta kalma mekanizması olarak işlemesi, duygular ve bilişsel

süreçler üzerinden içselleştirilmesi ve bazı bağlamlarda yaşam ile ölüm arasındaki sınırı belirleyen bir rejime dönüşmesi. Bu doğrultuda aşağıda varoluşsal gözetimin üç boyutu tartışılmaktadır.

Hayatta Kalmanın Bedeli Olarak Gözetim

Modern birey için dijital ağlara katılım, toplumsal ve ekonomik olarak etkili bir yaşam sürdürebilmenin zorunlu bir parçası hâline gelmiştir (Curran, 2023). Gözetim kapitalizmi altında en temel kamusal hizmetlere erişimden bilgiye ulaşım ve sosyal katılıma kadar birçok imkân, gözetlenmeyi kabul etmeyi gerektirmektedir. Bu durum bireyi klasik bir rıza ilişkisine değil, zorunlu bir mübadeleye itmektedir. Hayatta kalabilmek, toplumsal yaşamın içinde kalabilmek ve sistemle uyumlu bir düzen sürdürebilmek için birey, verilerini yani dijital izlerini sisteme teslim etmek zorundadır (Zuboff, 2015, ss. 82-83).

Dijital platformlar bugün tarımdan sağlığa, eğitimden iş gücüne kadar kritik altyapıların merkezinde yer almaktadır (Geneviève vd., 2019, s. 2; Sarku ve Ayamga, 2025, ss. 1039-1040). Bu platformlardan dışlanmak yalnızca dijital bir tecrit değil, aynı zamanda sosyal ve ekonomik dışlanma anlamına da gelmektedir. Birey banka hesabını kontrol etmekten sağlık hizmetlerine erişmeye kadar pek çok gündelik işlemden dijital gözetim altyapısına bağımlı hâle gelmiştir. Dolayısıyla gözetim, bireyin özgür iradesiyle yaptığı bir tercih olmaktan çok, yaşamını sürdürebilmesinin zorunlu koşullarından biri hâline gelmektedir. Bu varoluşsal zorunluluk, Foucault'nun biyopolitika kavramındaki "yaşatan ve düzenleyen" iktidar anlayışını yeni bir boyuta taşımaktadır (Güleşce, 2023, s. 455). İktidar artık yalnızca baskılayan bir güç değildir. Bireyin sağlığını, hareketliliğini ve toplumsal ilişkilerini ürettiği veriler üzerinden düzenleyerek onu yaşatmaktadır. Akıllı şehir projeleri ve katılımcı hastalık izleme sistemleri yaşamı sürdürmeyi vaat ederken, aynı zamanda yaşamı sürekli veri üretimine dayalı bir sürece dönüştürmektedir (Geneviève vd., 2019, s. 6; Geoghegan ve Cugurullo, 2025). Bu süreçte bireyin karar alanı giderek algoritmik sistemler tarafından sınırlandırılmaktadır. Birey seçim yaptığını düşünse de bu seçim, görünmez teknik filtrelerin belirlediği seçenekler arasından gerçekleşmektedir. Böylece özerklik, fiilî bir karar verme kapasitesi olmaktan uzaklaşarak giderek biçimsel ve sınırlı bir görünüme indirgenmektedir. Bu nedenle kavramsallaştırılan bu rejimde gözetim bireyin özgürce tercih ettiği bir uygulama değil, sistem içinde varlığını sürdürebilmesinin ve toplumsal yaşamın dışında kalmamasının bedeli olarak işlemektedir.

Duygusal ve Bilişsel Gözetim

Varoluşsal gözetim, yalnızca bireyin fiziksel hareketlerini ya da ekonomik işlemlerini izlemekle sınırlı kalmayıp bilinci, duygulanımı ve öznel deneyimi de kapsayan çok katmanlı bir erişim rejimi kurmaktadır. Nitekim bireyi sabit ve tamamlanmış bir özne olarak değil, ilişkiler ve süreçler içinde sürekli oluşan bir varlık olarak ele alan yaklaşımlar psikososyal yaşamın günümüzde veri ve duygunun eş zamanlı işlendiği süreçler aracılığıyla yeniden biçimlendiğini göstermektedir (Tucker, 2024, s. 284). Bu bağlamda bireyleşme süreci giderek dijital teknolojiler ve algoritmalar tarafından şekillenmektedir. Sosyal medya platformlarında kullanıcılar, algoritmaların önerdiği içerikler aracılığıyla kendi kişilik özelliklerini, duygusal eğilimlerini ve kimlik anlatılarını keşfetmekte, hatta nöroçeşitlilik ya da otizm spektrumu gibi klinik kategoriler üzerinden kendilerini yeniden tanımlamaktadır (Alper vd., 2025, s. 1388). Böylece algoritmalar yalnızca içerik sunan araçlar olmaktan çıkarak bireyin kendisini nasıl tanımlayacağını belirleyen aynalara dönüşmektedir. Ancak bu süreç yalnızca masum bir kendini tanıma pratiği değildir. Duygular, kırılabilirlikler ve kimlik anlatıları duygusal gözetim yönetimi altında sayısallaştırılmakta ve manipüle edilebilir veri biçimlerine dönüştürülmektedir (Lee vd., 2023, s. 62).

Bu kuşatılmışlık, bireyin yapay zekâ sistemleriyle kurduğu en mahrem ilişkilere kadar uzanmaktadır. Özellikle romantik bağlamlarda kullanıcılar, algoritmik varlığı güvenli, öngörülebilir ve itaatkâr bir ilişki nesnesi olarak kurgulamakta ve hatta bu ilişkiyi zihinsel olarak romantik ve anlamlı bir bağa dönüştürmektedir (Huang vd., 2025, s. 3). Böylece duygusal ihtiyaçlar karşılıklılık temelinde değil, algoritmik uyum ve duygusal simülasyon üzerinden karşılanmaya başlamaktadır. Varoluşsal gözetim bu yönüyle yalnızca izleyen bir sistem olmaktan çıkarak bireyin nasıl hissedeceğini, neyi arzulayacağını ve hangi duygusal deneyimlere erişeceğini de biçimlendiren bir rejime dönüşmektedir. Duygular artık yalnızca yaşanan içsel hâller değil, teknik olarak ölçülen, yönlendirilen ve dolaşıma sokulan süreçler hâline gelmiştir.

Nekrogözetim

Varoluşsal gözetim rejiminin en karanlık sınırı, sistem dışında kalmanın artık yalnızca toplumsal dışlanma değil, yaşamın sürdürülebilirliğinin fiilen ortadan kalkmasıyla eş değer hâle gelmesidir. Bu çalışma, dijital çağda yaşam ile ölüm arasındaki bu yeni eşiği "nekrogözetim" kavramı ile açıklamaktadır. Nekrogözetim, Mbembe'nin nekropolitika yaklaşımından hareketle, egemenliğin yalnızca yaşamı düzenleme değil, aynı zamanda yaşamın sürdürülebilirliğini belirleme gücünü de dijital altyapılar üzerinden yeniden üreten bir gözetim biçimi olarak ele alınmaktadır (Altawaiji vd., 2025, ss. 154-155). Bununla birlikte nekropolitikanın biyopolitikadan bağımsız bir iktidar biçimi olup olmadığı literatürde tartışmalıdır. D'Cruz'a (2026, s. 8) göre bu yaklaşım, Foucault'nun biyopolitika anlayışının dijital çağdaki devamı olarak da okunabilir. Bu nedenle bu çalışmada nekrogözetim, biyopolitikanın alternatifi değil, dijital gözetim koşullarında aldığı yeni görünüm olarak değerlendirilmektedir.

Dijital çağda bu mantık, çoğu zaman sosyal ölüm biçimleri üzerinden işlemektedir. Sosyal ölüm, bireyin haklardan, görünürlükten ve toplumsal tanınmadan dışlanması anlamına gelmektedir (Lozka, 2026, ss. 2-3). Algoritmik kararlarla belirli grupların görünmez kılınması ya da dijital erişimlerinin sınırlandırılması, bireyi modern dünyada bir "yaşayan ölü" konumuna itmektedir. Bu durum savaş bölgelerinde fiziksel şiddetin ötesine geçerek bireylerin dijital kayıtlardan, görsel temsillerden ve kamusal hafızadan silinmesiyle de görünür hâle gelmektedir (Lozka, 2026, s. 9). Benzer biçimde HIV ile yaşayan bireyler gibi damgalanmış gruplar da doğrudan öldürülmeler bile sağlık hizmetlerine erişimin sınırlandırılması, görünmez kılınma ve ihmale dayalı yönetim pratikleriyle karşı karşıya kalabilmektedir. Bu örnekler, dijital gözetimin yalnızca yaşamı düzenleyen değil, yaşamın kimler için sürdürülebilir olacağını da belirleyen bir rejime dönüştüğünü göstermektedir.

Nekrogözetim yalnızca yaşam ile ölüm arasındaki sınırları düzenleyen bir iktidar biçimi değildir; ölüm sonrasını da kapsayan bir gözetim rejimine işaret etmektedir. Gelişen yapay zekâ sistemleri, ölmüş bireylere ait ses, görüntü ve davranış verilerini yeniden üreterek dolaşıma sokabilmekte; bu durum ölüm sonrası dijital temsiller üzerindeki denetimi önemli bir etik ve hukuki sorun hâline getirmektedir (Karakaya, 2024). Benzer biçimde Zohny (2025, ss. 113-114), bu pratiği "kurumsal nekromansi" olarak adlandırmakta ve dijital ikizlerin teknik altyapıyı elinde bulunduran şirketler tarafından istismar edilebileceğine dikkat çekmektedir. Son yıllarda gelişen "dijital öteki yaşam" endüstrisi de ölmüş bireylere ait verileri duygu, hatıra ve kimlik anlatılarıyla ilişkilendirerek dolaşıma sokmakta ve ticarileştirmektedir (Galvão vd., 2021, s. 3; Harju, 2024, s. 3). Böylece ölüm, sistemden kesin bir çıkış olmaktan çok verilerin dolaşımının ve değer üretiminin farklı biçimlerde devam ettiği bir evreye dönüşmektedir.

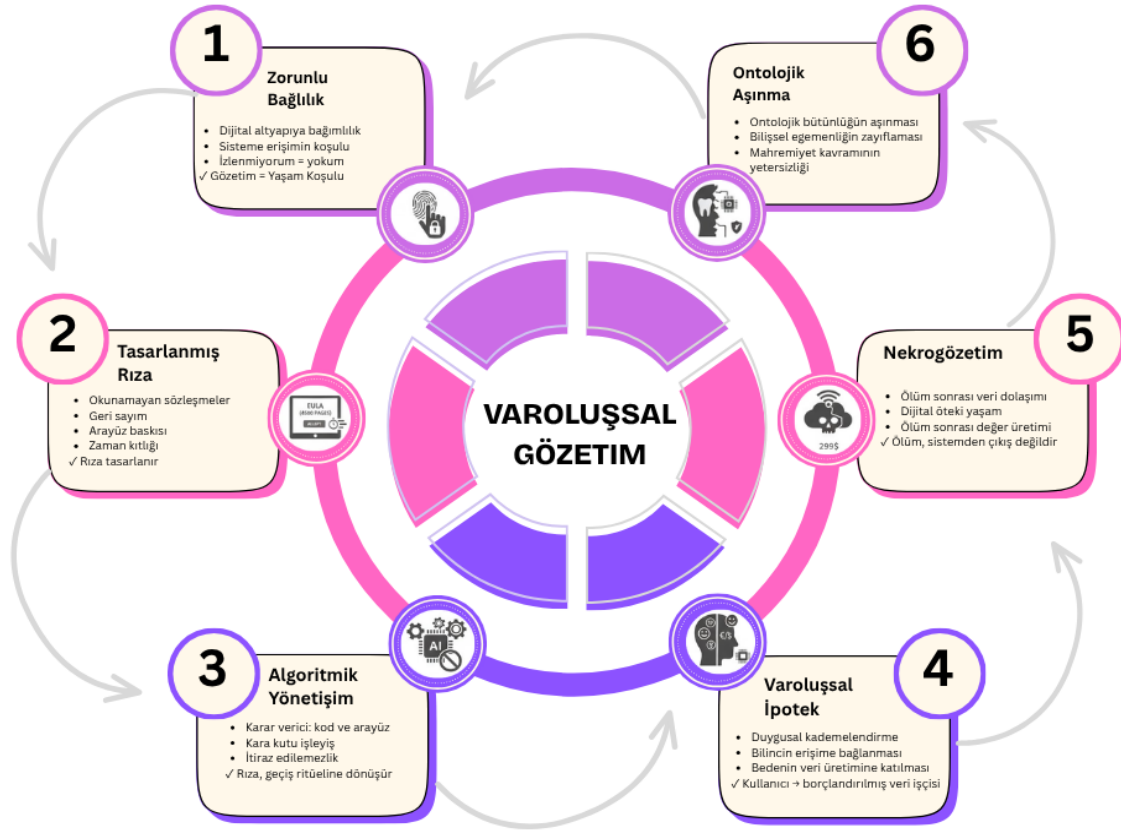
Benzer bir bağımlılık ilişkisi, yaşamın sürdürülebilirliğinin giderek teknik altyapılara bağlanmasıyla daha da görünür hâle gelmektedir. Dijital altyapılarda yaşanan kesintiler bireylerin gündelik yaşamlarını sürdürebilmelerini zorlaştırırken, özellikle bu altyapılara bağımlı kişilerde ciddi zihinsel ve bedensel kırılganlıklara yol açabilmektedir. Aynı şekilde bazı tıbbi implantlarda üretici şirketlerin teknik destek ya da yazılım hizmetlerini sonlandırması, bireylerin işitme, algılama veya hareket gibi temel duyuşsal işlevlerini fiilen kaybetmeleriyle sonuçlanabilmektedir (Curran, 2023). Bu örnekler, dijital ve biyoteknolojik altyapıların artık yalnızca yaşamı destekleyen araçlar olmadığını, süreklilikleri kesintiye uğradığında yaşamı askıya alabilen yapılar hâline geldiğini göstermektedir. Bu çerçevede nekrogözetim, ölümü mutlak bir son olarak değil, yaşamın teknik ve veri temelli koşullara bağlandığı bir düzen içinde yeniden konumlanan bir eşik olarak düşünmeyi mümkün kılmaktadır. Böylece gözetim, yalnızca yaşamı düzenleyen bir mekanizma olmaktan çıkarak yaşamın sona eriş biçimlerini de şekillendiren bir iktidar pratiğine dönüşmektedir.

Varoluşsal Gözetim Rejiminin Mekanizmaları

Bir önceki bölümde varoluşsal gözetimin kuramsal çerçevesi ve temel boyutları ele alınmıştır. Bu bölümde ise söz konusu rejimin gündelik yaşamda hangi mekanizmalar aracılığıyla işlediği açıklanmaktadır. Dijital çağda gözetim, görünür baskı araçlarından çok teknik altyapılar, algoritmik karar süreçleri ve tasarlanmış kullanıcı deneyimleri üzerinden işlemektedir. Aşağıdaki model, bu mekanizmaların birbirleriyle kurduğu döngüsel ilişkiyi göstermektedir.

Şekil 1.

Varoluşsal Gözetimin Döngüsel İşleyiş Modeli

Bu model, dijital çağda gözetimin yalnızca izleme ve denetimle sınırlı olmadığını, bireyin sistem içinde yaşar sayılabilmesinin altyapısal bir koşulu hâline geldiğini göstermektedir. Modelin merkezinde yer alan varoluşsal gözetim, dijital altyapıya erişimi yaşamın ön koşulu hâline getiren bir zorunluluğu temsil etmektedir. Bu zorunluluk, tasarlanmış rıza mekanizmaları ve algoritmik yönetim aracılığıyla işlerlik kazanmakta; rıza, bilinçli bir etik tercih olmaktan çıkarak sistem içinde var olmanın teknik bir ön koşuluna dönüşmektedir. Sürecin devamında bireyin bilinci, duyguları ve bedeni, veri üretimi ve dolaşımının parçası hâline gelmektedir. Modelin sınırında yer alan nekrogözetim ise ölümün sistemden mutlak bir çıkış anlamına gelmediğini, verinin ölüm sonrasında da dolaşıma girerek değer üretmeye devam edebildiğini göstermektedir. Döngüsel yapı, bu sürecin doğrusal değil, birbirini sürekli yeniden üreten bir mantıkla işlediğini ve bireyi yeniden varoluşsal gözetim rejiminin başlangıç koşullarına bağladığını vurgulamaktadır. Aşağıda modelde yer alan mekanizmaların gündelik yaşamda nasıl işlediği sırasıyla açıklanmaktadır. İlk olarak algoritmik yönetim ve kademelendirme süreçleri, ardından tasarlanmış rıza mekanizmaları ve son olarak bireyin gönüllü ifşa pratikleri üzerinden gözetim rejiminin nasıl sürdürüldüğü ele alınmaktadır.

Platformlara zorunlu bağlılık gündelik yaşamda büyük ölçüde algoritmik yönetim mekanizmaları aracılığıyla işlemektedir. Dijital platformlar bireyleri sürekli bir abonelik ve bağımlılık ilişkisi içinde tutarak varoluşsal gözetimi gündelik yaşamın kalıcı bir parçası hâline getirmektedir. Bu yapı yalnızca ekonomik bir ödeme düzeni değil, yaşamın sürdürülebilirliğini belirli koşullara bağlayan bir yönetim tekniği olarak işlemektedir.

Algoritmik yönetim, toplumsal düzeni klasik hukuk kuralları ya da piyasa teşviklerinden çok, algoritmaların görünmez ve düzenleyici gücü üzerinden kurmaktadır (Gritsenko ve Wood, 2022, ss. 48-49). Bu sistemde kurallar artık müzakereye açık metinlerde değil, doğrudan yazılım kodlarının içinde yer almaktadır. Böylece kuralların dışına çıkmak yalnızca hukuki bir ihlal değil, teknik olarak da giderek güçleşmektedir. Riskleri azaltma gerekçesiyle kullanıcı davranışları önceden belirlenmiş parametreler içine yönlendirilmekte ve denetimli bir çerçeveye indirgenmektedir (Esposito ve Tse, 2024, s. 607). Sonuç olarak birey yalnızca izlenen değil, davranışları önceden hesaplanan ve yönlendirilen bir özneye dönüşmektedir. Bu durum yalnızca çevrim içi davranışlarla sınırlı değildir. Sağlık gibi teknik altyapılara bağımlı yaşam pratiklerinde algoritmik kararlar, tedaviye erişimi ve bedensel işlevlerin sürdürülebilirliğini de etkileyebilmektedir. Nitekim son yıllarda tıp alanında ortaya çıkan uygulamalar, cihaz kullanımına ve uyum verilerine ilişkin sürekli izlemenin sağlık hizmetlerine erişim açısından giderek bir ön koşul hâline geldiğini göstermektedir.

Bu yapı, bireyleri veri temelli profiller üzerinden sınıflandırarak daha da pekişmektedir. Dijital platformlar kullanıcıları risk profilleri, tüketim alışkanlıkları ve ödeme güçlerine göre ayırmakta; hizmet kalitesini ve bilgiye erişimi de bu ölçütlere göre kademelendirmektedir (Zuboff, 2015, ss. 81-82). Benzer bir uygulama uzaktan izleme altyapısına sahip tıbbi cihazlarda da görülmektedir. Bazı durumlarda hayatî verilerin sürekliliği ve acil müdahale imkânı ek ücret ya da abonelik modellerine bağlanarak biyolojik yaşam doğrudan gözetim altyapısının koşullarına tâbi hâle gelmektedir (Moe, 2016). Bu durum dijital eşitsizlikleri derinleştirmekte ve belirli grupları sistematik biçimde dezavantajlı konuma itmektedir. Sonuç olarak varoluşsal gözetim, yaşamın sürdürülebilirliğini herkes için eşit olmayan, hiyerarşik ve koşullu bir ayrıcalığa dönüştürmektedir.

Varoluşsal gözetimin sürekliliği yalnızca algoritmik karar süreçleriyle sağlanmamaktadır. Bu rejimin işlerlik kazanabilmesi için bireyin rızasının da hukukî metinler ve teknik arayüzler aracılığıyla yeniden üretilmesi

gerekmektedir. Varoluşsal gözetim, hukukî ve psikolojik meşruiyetini büyük ölçüde tasarlanmış rıza mekanizmaları üzerinden kurmaktadır. Kullanıcılar çoğu zaman okumadan onayladıkları Son Kullanıcı Lisans Sözleşmeleri (EULA) aracılığıyla en temel haklarını devrederek sisteme dâhil olmaktadır. Araştırmalar, bu metinlerin daha okunabilir hâle getirilmesinin kullanıcıların anlama düzeyini artırabileceğini gösterse de platformların temel amacı kullanıcıyı bilgilendirmekten çok, gözetim süreçlerini hukukî açıdan meşrulaştırmaktır (Waddell vd., 2016, s. 5252). Bu süreçte bildirim mekanizmaları da önemli bir rol oynamaktadır. Bildirimler çoğunlukla hizmetin kullanılmaya devam edildiği anlarda devreye sokulmakta ve gerçek bir itiraz imkânı tanımadan onayı fiilen zorunlu hâle getirmektedir (Good vd., 2007, s. 608). Böylece rıza, bilinçli ve özgür bir onay olmaktan çıkarak sistem içinde var olmanın teknik bir ön koşuluna dönüşmektedir. Gözetimi kabul etmeyen birey ise yalnızca belirli bir hizmetten değil, giderek toplumsal etkileşim alanlarından da dışlanma riskiyle karşı karşıya kalmaktadır.

Rıza üretimi yalnızca hukukî metinlerle sınırlı değildir. Arayüz tasarımları da bu sürecin en etkili araçlarından biridir. Arayüzler, kullanıcı davranışlarını yönlendiren aktif mekanizmalar olarak çalışmaktadır (Latzer ve Festic, 2019, s. 4). Karanlık modeller ve dürtme teknikleri, kullanıcıları açık bir zorlamaya başvurmadan daha fazla veri paylaşmaya, platformda daha uzun süre kalmaya ve sistemin ekonomik çıkarlarıyla uyumlu seçimler yapmaya yönlendirmektedir. Seçeneklerin sunuluş biçimi, varsayılan ayarlar ve arayüz hiyerarşisi yoluyla bireyin karar alanı önceden çerçevelenmektedir. Bu durum, gözetimin yalnızca veri toplamaktan ibaret olmadığını, aynı zamanda bireyin davranışlarını önceden yönlendiren bir yönetim tekniği olarak işlediğini göstermektedir (Gritsenko ve Wood, 2022, ss. 49-50). Benzer biçimde akıllı şehirlerde kullanılan duygusal gözetim arayüzleri, bireylerin ruh hâllerini algılayıp yönlendirebilecek bir düzeye ulaşarak bu süreci psikolojik bir boyuta taşımaktadır (Lee vd., 2023, ss. 62-63). Sonuç olarak rıza, bireyin özgür iradesiyle verdiği bir karar olmaktan çok, teknik tasarımlar aracılığıyla önceden şekillendirilen bir uyum pratiğine dönüşmektedir. Böylece gözetim, hukukî onayın ötesine geçerek gündelik etkileşimler ve arayüz deneyimleri içinde sürekli yeniden üretilen bir yönetim biçimi hâline gelmektedir.

Varoluşsal gözetim yalnızca dışsal teknik mekanizmalarla işlememektedir. Rejimin sürekliliği, bireyin kendi verisini üretmeye gönüllü biçimde katılmasıyla da mümkün olmaktadır. Varoluşsal gözetimin temel mekanizmalarından biri, bireyin kendi gözetimini gönüllü biçimde üretmeye yönlendirilmesidir. Kendini ifşa etme, dijital kültürde sosyal kabul görmenin, görünür olmanın ve toplulukla bağ kurmanın temel yollarından biri hâline gelmiştir. Ancak bu görünürde gönüllü süreç, zamanla süreklilik kazanan bir borçlandırma ilişkisi üretmektedir. Birey, platformların sunduğu görünürlük, beğeni ve sosyal sermaye karşılığında mahremiyetinden vazgeçmekte ve sürekli veri üretmeye yönlendirilmektedir. Bu bağlamda özellikle sosyal medya ünlülerinin kendi benliklerini dahi ekonomik değere dönüştüren yoğun bir dijital emek sürecine girdikleri belirtilmektedir (Christensen vd., 2024, ss. 572-573). Böylece birey yalnızca bir kullanıcı değil, aynı zamanda kendi yaşamını metalaştıran bir üreticiye dönüşmektedir. Bu sürekli ifşa, zamanla kişisel verilerin kullanımına yönelik rahatsızlık ve yorgunluk hissi, yani veri memnuniyetsizliği doğursa da sistemden kopuşu beraberinde getirmemektedir. Aksine, sistemin dışında kalmanın yaratacağı sosyal ve ekonomik kayıp, bireyi gözetim düzeniyle uyum içinde kalmaya yöneltmektedir (Grover vd., 2026, s. 1240). Böylece varoluşsal gözetim, dışsal bir baskı mekanizmasından çok, içselleştirilen bir yaşam koşulu hâline gelmektedir.

Bu süreçte gönüllü ifşa, bireyin özgür tercihi gibi görünse de platform mantığı tarafından biçimlendirilen bir emek ilişkisine dönüşmektedir. Paylaşım sıklığı, etkileşim performansı ve görünürlük sürekliliği, bireyin sistem içindeki değerini belirleyen ölçütler hâline gelmektedir. Bu durum dijital özneyi yalnızca veri üreten bir kullanıcı değil, sürekli üretmeye devam etmek zorunda olan bir yaşam girişimcisi olarak konumlandırmaktadır. Borçlandırılmış varoluş da bu noktada ortaya çıkmaktadır. Birey, geçmişte ürettiği içerikler, kurduğu dijital ilişkiler ve biriktirdiği görünürlüğü kaybetmemek için üretmeye devam etmektedir. Platformdan çekilmek yalnızca teknik bir karar değil, sosyal bağların, sembolik statünün ve ekonomik fırsatların kaybı anlamına gelmektedir. Böylece gönüllü ifşa, zamanla geri dönüşü güçleşen bir bağımlılık ilişkisine dönüşmektedir. Sonuç olarak gözetim, bireyi açık bir baskıyla değil, sistem içinde sürekli üretmeye yönelten bir yaşam koşulu üzerinden yönetmektedir. Gönüllü ifşa ve borçlandırılmış varoluş birlikte değerlendirildiğinde, gözetimin yalnızca izleyen bir mekanizma olmadığı; yaşamın temposunu, değerini ve sürdürülebilirliğini belirleyen yapısal bir düzenek olarak işlediği görülmektedir.

Sonuç olarak varoluşsal gözetim rejimi, bireyi yalnızca sürekli veri üretmeye yönlendiren teknik bir altyapı kurmamakta, aynı zamanda bu sürecin uzun vadeli ontolojik sonuçlarını da üretmektedir. Sürekli gözetim altında yaşamak, bireyin kendisini dijital sistemlerden bağımsız bir özne olarak kurabilme kapasitesini aşındırarak bir ontolojik bütünlük erozyonuna yol açmaktadır. Buna paralel olarak karar verme, hatırlama, hissetme ve anlam üretme süreçlerinin giderek algoritmik altyapılara devredilmesi, bireyin kendi bilişsel süreçleri üzerindeki özerkliğini zayıflatarak bilişsel egemenliğin kaybını beraberinde getirmektedir. Bu noktada sorunun yalnızca kişisel verilerin korunması olmadığı açıktır. Çünkü birey gözetimi reddettiğinde yalnızca mahremiyetini değil, sistem içindeki varlığını da kaybetme riskiyle karşı karşıya kalmaktadır. Bu nedenle mahremiyet merkezli özgürlük söylemleri, dijital çağın bu yeni iktidar biçimini açıklamakta yetersiz kalmaktadır. Böylece varoluşsal gözetim, bireyi yeniden sistemin başlangıç koşullarına bağlayan döngüsel bir kapanış üreterek kendisini sürekli yeniden üreten bir rejime dönüşmektedir.

Yöntem

Araştırmanın Amacı ve Soruları

Bu çalışmanın temel amacı, dijital gözetimin yaşamın sürdürülebilirliğini belirleyen bir altyapıya dönüşümünü "varoluşsal gözetim" kavramı altında kuramsallaştırmak ve bu yapının ölümle kurduğu ilişkiyi nekrogözetim boyutu üzerinden çözümleyerek rejimin süreklilik ve yeniden üretim mantığını görünür kılmaktır. Bu doğrultuda çalışma, gözetimi yalnızca izleme ya da kontrol pratiği olarak değil, bireyin yaşamını sürdürebilmesini, erişim imkânlarını ve sistem içindeki konumunu belirleyen yapısal bir düzen olarak ele almaktadır. Kuramsal olarak geliştirilen bu çerçevenin kültürel temsillerde nasıl somutlaştığını incelemek amacıyla Black Mirror dizisinin "Common People (Sıradan İnsanlar)" bölümü örneklem olarak seçilmiştir. Bu seçim rastgele değildir; Fairclough'un (1995, s. 21) eleştirel söylem çözümlemesinde vurguladığı gibi, tekil bir metnin analitik değeri istatistiksel temsiliyetinden değil, incelenen toplumsal pratiği yoğun ve görünür kılmaya kapasitesinden gelir. *Common People*, abonelik temelli hayatta kalma, dijital bilinç sürekliliği, duyguların algoritmik biçimde düzenlenmesi ve bedensel bütünlüğün veri ekonomisine eklenmesi gibi unsurları tek bir anlatı içinde yoğunlaştırdığı için, varoluşsal gözetim modelinin beş boyutunu aynı anda gözlemlemeye imkân tanıyan gösterge değeri yüksek (paradigmatik) bir örnek olay niteliği taşımaktadır. Bu amaca ulaşmak için çalışma, kuramsal çerçevede geliştirilen modelin beş boyutuna karşılık gelen aşağıdaki araştırma sorularına yanıt

aramaktadır; sorular, modelin başlangıç koşulundan (AS1) nihai eşiğine (AS5) uzanan sırayı izleyecek biçimde sıralanmıştır:

AS1: *Common People* anlatısında dijital gözetim, bireyin yaşamını sürdürebilmesinin zorunlu bir koşulu olarak nasıl temsil edilmektedir?

AS2: Anlatıda bireyler gözetim rejimine nasıl razı edilmektedir?

AS3: Anlatıda algoritmik kararlar, bireyin yaşamını belirleyen süreçleri nasıl şekillendirmektedir?

AS4: Anlatıda beden, duygu ve bilinç nasıl ekonomik değere dönüştürülmektedir?

AS5: Anlatıda sistem dışına düşme nasıl bir toplumsal ve teknik ölüm biçimi olarak kurgulanmaktadır?

Bu araştırma soruları birlikte değerlendirildiğinde, varoluşsal gözetimin zorunluluk, rıza, algoritmik yönetim, varoluşsal ipotek ve nekrogözetim boyutlarından oluşan bütüncül işleyişinin çözümlenmesi amaçlanmaktadır.

Araştırmanın Deseni ve Veri Analiz Süreci

Araştırmanın evrenini dijital gözetim, teknoloji ve iktidar ilişkilerini konu edinen çağdaş distopik anlatılar oluşturmaktadır. Çalışmanın veri seti, *Common People* bölümüne ait sahnelerin analitik amaçla oluşturulmuş transkriptinden meydana gelmektedir; bu transkript araştırmacı tarafından bölümün en az üç kez izlenmesi yoluyla oluşturulmuş, diyalogların yanı sıra arayüz uyarıları, sistem bildirimleri, bekleme süreleri, sessizlikler ve görsel-işitsel teknik unsurlar da zaman kodlarıyla birlikte kayıt altına alınmıştır. Veri analizi, Fairclough'un eleştirel söylem çözümlemesi (ESA) yaklaşımı temel alınarak yürütülmüştür (Fairclough, 1995, s. 18). Çalışma, Fairclough'un üç boyutlu modelinin söylemsel pratik ve toplumsal pratik düzeylerine odaklanmakta; metin düzeyindeki ince dilbilimsel özellikler (sözcük seçimi, kip, geçişlilik gibi) yerine, arayüz tasarımlarının, teknik bildirimlerin ve sözleşme mekanizmalarının kurumsal iktidar ilişkileriyle nasıl eklemlendiği ön plana alınmaktadır. Nitekim çalışmanın odağı anlatının dilbilimsel inceliğinden çok, teknik ve kurumsal söylem pratiklerinin gözetimi nasıl meşrulaştırdığıdır.

Analiz süreci üç aşamada yapılandırılmıştır. Kodlama, Hsieh ve Shannon'ın (2005, s. 1281) yönlendirilmiş içerik analizi yaklaşımına paralel biçimde ilerlemiştir: ilk aşamada sahneler, transkriptten bağımsız olarak kuramsal çerçevede geliştirilen varoluşsal gözetim modelinin beş boyutundan (bkz. Tablo 1) türetilen başlangıç kategorileri doğrultusunda ayrıştırılmıştır. Transkriptin tekrarlı okumaları sırasında bu beş kategoriye tam olarak oturmayan ancak anlatıda tekrar eden söylemsel örüntüler için açık kodlama yoluyla ek alt-kodlar üretilmiş, böylece kodlama şeması kurama tümüyle kapalı deduktif bir çerçeve olmaktan çıkarak kuram ile veri arasında karşılıklı bir okuma ilişkisine dayanmıştır. İkinci aşamada bu kategoriler Fairclough'un söylemsel ve toplumsal pratik düzeyi çerçevesinde kodlanmış, arayüzlerin ve teknik düzenlemelerin iktidar ilişkileriyle nasıl eklemlendiği incelenmiştir. Üçüncü aşamada elde edilen bulgular, çalışmada geliştirilen varoluşsal gözetim modeliyle ilişkilendirilerek yorumlanmıştır.

Tek araştırmacı tarafından yürütülen bu çözümlemede öznelliğin denetimi, pozitivist bir kodlayıcılar arası güvenilirlik ölçümüyle değil, sürecin tutarlılığını ve şeffaflığını güvence altına alan iki uygulamayla sağlanmıştır. İlk kodlamadan üç hafta sonra transkript aynı kategoriler kullanılarak yeniden kodlanmış ve iki kodlama arasındaki tutarlılık karşılaştırılarak kodlama şemasında gerekli görülen netleştirmeler yapılmıştır.

Bununla birlikte araştırmacının varoluşsal gözetim modelini önceden geliştirmiş olması, transkriptin okunma biçimini kaçınılmaz olarak yönlendirmiştir; bu konum, eleştirel söylem çözümlemesinin doğası gereği nötr bir gözlem değil, kuramsal olarak temellenmiş bir yorumlama süreci olarak kabul edilmekte ve bu şekilde açıkça ifade edilmektedir (Fairclough, 1995).

Bulgular

Bu bölümde, *Black Mirror* dizisinin Common People bölümü (Brooker vd., 2025), Fairclough'un eleştirel söylem analizi (ESA) yaklaşımı doğrultusunda çözümlenmiştir. Bulgular, söylemsel, teknik ve kurumsal unsurların bir araya gelerek varoluşsal gözetim rejimini nasıl kurduğunu ve yeniden ürettiğini ortaya koyacak biçimde sunulmaktadır. Analiz sürecinde dilsel ifadeler, arayüz tasarımları, sözleşme süreçleri ve teknik zorunluluklar birlikte değerlendirilmiş; bunların yaşam ve ölüm arasındaki sınırı nasıl yeniden tanımladığı incelenmiştir. Çalışmada belirlenen beş tematik eksen, araştırma soruları doğrultusunda yapılandırılmış olup, bu temalar ile kuramsal karşılıkları arasındaki ilişki Tablo 1'de özetlenmiştir.

Tablo 1.

“Common People” Anlatısının Tematik Analiz Matrisi

Tema	Temel Söylemsel Strateji	Kullanılan Araçlar	Kavramsal Bağlantılar
Zorunlu Bağlılık (AS1)	Yaşamın dijital altyapıya bağımlı hâle getirilmesi	Nöral yedekleme (backup), “süreklilik arz eden veri bütünlüğü” söylemi, hastane bağlamı, yaşam-ölüm ikileminin teknik dile çevrilmesi	Varoluşsal Gözetim
Tasarlanmış Rıza (AS2)	Rızanın etik bir karar olmaktan çıkarılıp teknik zorunluluğa indirgenmesi; alternatiflerin görünmez kılınması	Sözleşme ekranları, geri sayım, “Kabul et” butonu, arayüz baskısı, zaman kısıtı	Kullanıcı sözleşmeleri, algoritmik rıza
Algoritmik Yönetişim (AS3)	Karar verme süreçlerinin algoritmalar tarafından yönetilmesi ve erişimin katmanlı biçimde düzenlenmesi	Rivermind Common/Plus/Lux abonelik kademeleri, ücretli “booster” paketleri, pikselleşme, reklam araları	Tier system, algoritmik sınıflandırma
Varoluşsal İpotek (AS4)	Beden, bilinç ve duyguların ekonomik değere dönüştürülmesi	DumDummies platformu, canlı yayın arayüzü, kredi sayaçları, paylaşımlı nöral işlemci (CPU), uykuda emek	Davranışsal Artık Değer, Dijital Emek
Nekrogözetim (AS5)	Ölümün bir son değil, veri saklama ve yeniden değer üretim evresi olarak kurgulanması	Anonimleştirilmiş veri setleri, arayüz manipülasyonu, çöp kutusu	Nekrokapitalizm

Tablo 1, araştırma sorularının çözümlemeye kullanılan temalar, söylemsel stratejiler, teknik araçlar ve kavramsal bağlantılarla ilişkisini özetlemektedir. Böylece bulguların hangi analitik çerçeve içinde değerlendirildiği görünür hâle getirilmektedir. İzleyen alt bölümlerde her tema, ilgili araştırma sorusu doğrultusunda ayrıntılı olarak ele alınmaktadır.

Tablo 2.

Söylemsel Yoğunluk ve Anahtar Kelime Frekans Analizi

Analiz Kategorisi	Söylemsel Göstergeler	Yoğunluk	
		Frekans	Oranı (%)
Zorunlu Bağlılık	Ölüm, Yaşam, Teknik Aksaklık, Süreklilik, Zorunlu, Yedekleme	31	%18,7
Tasarlanmış Rıza	Sözleşme, Kabul Et, Onay, Saniye, Savaş, Arayüz, EULA	28	%16,8
Algoritmik Yönetişim	Common, Plus, Lux, Booster, Ücret	35	%21,1
Varoluşsal İpotek	Beden, Kredi, İşlemci, Kapasite, Uyku, Sömürü	42	%25,3
Nekrogözetim	Çöp Kutusu, Sil, Geri Yükle, Hayalet Veri, Pazarlama Verisi, Algoritma	30	%18,1
TOPLAM		166	%100

Tablo 2, araştırma kapsamında belirlenen temaların söylemsel yoğunluklarını ve söylemsel göstergelerin frekans dağılımını ortaya koymaktadır. En yüksek frekans %25,3 ile Varoluşsal İpotek temasında görülmektedir. Bunu sırasıyla Algoritmik Yönetişim (%21,1), Zorunlu Bağlılık (%18,7), Nekrogözetim (%18,1) ve Tasarlanmış Rıza (%16,8) temaları izlemektedir. Bu dağılım, anlatı boyunca öne çıkan söylemsel örüntülerin hangi temalar etrafında yoğunlaştığını göstermektedir. İzleyen alt bölümlerde her tema, araştırma soruları doğrultusunda ayrıntılı olarak çözümlenmektedir.

Zorunlu Bağlılık: Yaşamın Altyapısal Koşulu Olarak Gözetim

Common People anlatısında dijital gözetim, bireyin isteğe bağlı olarak katıldığı bir teknolojik ağdan ziyade yaşamın biyolojik sürekliliğini mümkün kılan zorunlu bir altyapı olarak temsil edilmektedir. Anlatıda biyolojik ölümü yaklaşan Amanda için Rivermind şirketinin sunduğu “nöral yedekleme” hizmeti, yaşamın sürdürülebilmesini sağlayan tek seçenek olarak sunulmaktadır. Amanda’nın bilincinin dijital bir sunucuya aktarılması ve eşi Mike’ın bu hizmeti kabul etmesiyle birlikte gözetim, klasik bir izleme pratiği olmaktan çıkarak yaşamın devamı için ödenmesi gereken altyapısal bir bedel hâline gelmektedir.

Bu zorunluluk, ilk olarak hastane sahnesinde Rivermind temsilcisinin kullandığı söylem aracılığıyla kurulmaktadır (00:12:00-00:15:00). Ölümün “teknik bir aksaklık” olarak tanımlanması, biyolojik sonluluğu doğal ve kaçınılmaz bir süreç olmaktan çıkararak teknik olarak yönetilebilir bir probleme indirgemektedir (00:12:45-00:15:10). Böylece ölüm, etik ve varoluşsal bağlamından kopararak veri eksikliği ya da sistem arızası gibi çözülebilir bir duruma yeniden kodlanmaktadır. ESA açısından bu söylem, yaşam ve ölüm üzerindeki iktidar ilişkilerini görünmezleştirerek gözetim düzenini doğal ve kaçınılmaz göstermektedir. Amanda’nın bilincinin

Rivermind sunucularına aktarılması bir tedavi ya da iyileştirme pratiği olarak değil, “süreklilik” söylemi üzerinden sunulmaktadır. “Süreklilik arz eden veri bütünlüğü” gibi ifadeler ise bireyi duygusal ve tarihsel bir özne olmaktan çıkarak yönetilebilir bir veri akışına indirgemektedir. Bu noktada gözetim, dışsal bir izleme mekanizması olmaktan ziyade bireyin varlığını sürdürebilmesi için içinden geçmesi gereken zorunlu bir altyapı hâline gelmektedir. Anlatı, bireyin ancak ölçülebilir, erişilebilir ve sistemle uyumlu olduğu sürece “yaşayan” bir özne olarak kabul edildiği bir düzeni normalleştirmektedir.

Bu yapı, teknik dilin yanı sıra karar anının kurgulanış biçimiyle de pekiştirilmektedir. Uzun sayfalı sözleşmenin okunması için tanınan süreye karşılık veri kesintisi tehdidi, rızanın bilinçli bir tercihten ziyade zorunlu bir teknik karara indirgendliğini göstermektedir (00:15:10-00:18:30). Zaman baskısı, bireyin değerlendirme kapasitesini devre dışı bırakarak yaşam ile ölüm arasında hızla verilmesi gereken bir onay üretmektedir. Bu bağlamda “kabul et” seçeneği, etik bir rıza göstergesinden çok hayatta kalmanın tek pratik yolu olarak sunulmaktadır. Bu zorunluluk, Şekil 1’de gösterilen varoluşsal gözetim rejiminin başlangıç koşulunu oluşturmaktadır. Bu pazarlığın yas ve korku atmosferi içindeki bir hastane odasında gerçekleşmesi, bireyin duygusal kırılmasının sistemin giriş noktası hâline getirildiğini göstermektedir. Mike’ın çaresizliği, rızanın özgür iradedden değil, yaşamı sürdürme içgüdüsünden üretildiğini açığa çıkarmaktadır.

İlerleyen süreçte ise bu zorunluluk, abonelik düzeyleri ve erişim kısıtlamaları yoluyla gündelik yaşama yayılmaktadır. Sesin kesilmesi, görüntünün pikselleşmesi ya da duygusal tepkilerin kilitlenmesi, sistem dışına düşmenin soyut bir risk değil, anlık ve hissedilebilir bir varoluş kaybı olduğunu ortaya koymaktadır. Dijital altyapıyla kurulan bağ koptuğunda geriye tam bir yaşam değil, askıya alınmış bir varoluş kalmaktadır. Bu yönüyle anlatı, dijital gözetimi yaşamın yan ürünü olarak değil, yaşamın sürdürülebilmesini mümkün kılan temel bir altyapı koşulu olarak temsil etmektedir.

Tasarlanmış Rıza: Gözetimin Meşrulaştırılması

Common People anlatısında gözetim rejiminin birey tarafından kabulü, bilinçli bir müzakere ya da özgür iradeye dayalı bir tercih değildir. Anlatı, bireylerin teknik zorunluluklar, zaman baskısı ve arayüz tasarımları aracılığıyla gözetim rejimine razı edildiğini göstermektedir. Fairclough’un ESA yaklaşımı açısından, burada önemli olan yalnızca neyin söylendiği değil, bu söylemin hangi koşullar altında ve hangi araçlarla üretildiğidir. Rivermind sistemi, kendisini baskıcı bir otorite olarak değil, kaçınılmaz ve teknik bir hizmet sağlayıcısı olarak konumlandırarak gözetimi doğal ve sorgulanamaz bir gereklilik hâline getirmektedir. Bu teknik rıza üretiminin merkezinde, anlatının kırılma anlarından biri olan sözleşme sahnesi yer almaktadır. Mike’a sunulan dijital kullanıcı sözleşmesi, hukukî bir bilgilendirme metninden ziyade aşırı bilgi yüklemesi oluşturan bir araç olarak işlev görmektedir. Rivermind temsilcisinin sözleşmeyi okumadan kabul edilmesi yönündeki yönlendirmesi, rızanın içerikten bağımsızlaştırıldığını ve biçimsel bir onaya indirgendliğini açıkça ortaya koymaktadır. Bu bağlamda sözleşme, bireyin haklarını koruyan bir araç olmaktan çıkarak sistemi teknik olarak meşrulaştıran tek taraflı bir iktidar aygıtına dönüşmektedir. Rıza, etik ya da hukukî bir uzlaşma değil, sistemin işleyebilmesi için yerine getirilmesi gereken zorunlu bir teknik koşul hâline gelmektedir.

Arayüz tasarımı, bu iktidar ilişkisinin en görünmez ancak en etkili boyutunu oluşturmaktadır. “...Veri akışı ... kesilecektir...” uyarısıyla birlikte ekranda beliren geri sayım sayacı, bireyin düşünme ve değerlendirme kapasitesini askıya alan algoritmik bir baskı mekanizması üretmektedir. Çünkü bu uyarı, yalnızca hizmetin

duracağını değil, Amanda'nın yaşamını sürdüren veri akışının kesileceğini bildirmektedir. Zaman, burada rasyonel bir karar süresi değil, bireyi refleksif bir onaya zorlayan bir iktidar tekniği olarak işlemektedir.

Rızanın üretilmesinde kullanılan bir diğer strateji ise "hizmet" söylemidir. Rivermind temsilcisinin Amanda'yı bir eş ya da insan olarak değil, bir "hizmet" olarak tanımlaması, insani ilişkilerin veri ekonomisinin diliyle yeniden çerçevelendiğini göstermektedir. "Dijital varlığının bakımını üstlenmek" gibi ifadeler, sevgi, bağlılık ve yas gibi duygusal bağları abonelik temelli bir mülkiyet ilişkisine dönüştürmektedir. Bu durum, insani değerlerin söylemsel olarak nasıl yeniden inşa edildiğini ortaya koymaktadır. Böylece gözetim, sevgiyi koruyan bir araç gibi sunulurken bakım ve kontrol ilişkisi fiilen bireyden şirkete devredilmektedir. Bu söylemsel dönüşüm Tablo 3'te gösterilmektedir.

Tablo 3.

İnsani Kavramların Teknik Söyleme Dönüştürülmesi

Geleneksel Kavram	Sistemdeki Söylemsel Karşılık	Söylemsel İşlev
Eş	Hizmet	İnsani ilişkinin ticarileştirilmesi ve mülkiyet rejimine bağlanması
Ölüm	Teknik Aksaklık	Biyolojik sonun doğallaştırılması ve yönetilebilir bir arızaya indirgenmesi
Sevgi / Huzur	Yazılım Yaması	Duyguların metalaştırılması ve algoritmik olarak bastırılması
Yas	Veri Saklama Süresi	Kaybın zamansallaştırılması ve ekonomik değere dönüştürülmesi
Beden / Beyin	Paylaşımlı Sunucu / Donanım	Bedensel ve bilişsel kapasitenin üretim altyapısına indirgenmesi

Tablo, insani kavramların teknik ve ekonomik söyleme sistematik biçimde dönüştürüldüğünü ve gözetim rejiminin yalnızca davranışları değil, anlam üretimini de denetim altına aldığını göstermektedir. Eş, ölüm, yas ve sevgi gibi etik ve duygusal kavramlar teknik süreçler ve hizmet kategorileri olarak yeniden tanımlanmakta, bireyin yaşantısı bütünüyle yönetilebilir bir veri rejimine eklenmektedir. Anlatıda rıza üretimi tek bir sözleşme anıyla sınırlı kalmamakta, abonelik düzeylerine bağlı olarak sürekli yeniden üretilmektedir. Duygu kısıtlamaları, pikselleşmeler, ses kesintileri ve reklam araları açık bir cezalandırma biçimi olarak değil, "teknik sonuçlar" olarak sunulmaktadır. Böylece yaşanan kayıplar politik bir tercih ya da şirket müdahalesi olarak değil, sistemin doğal işleyişinin kaçınılmaz sonucu gibi görünmektedir. Bu bağlamda gözetim, doğrudan baskı uygulayan bir güçten ziyade erişimi ve deneyimi sessizce düzenleyen bir altyapı rejimi olarak işlemektedir. Sonuç olarak anlatı, bireylerin gözetim rejimine açık bir zorlamayla değil; sözleşmeler, arayüz tasarımları ve teknik zorunluluklar aracılığıyla razı edildiğini göstermektedir. Common People, gözetimin zorla dayatılan bir tahakkümden çok, rızaya dönüştürülen bir iktidar pratiği olarak nasıl işlediğini görünür kılmaktadır.

Algoritmik Yönetişim: Yaşamın Kademelendirilmesi

Common People anlatısında abonelik modelleri ve algoritmik karar mekanizmaları, yalnızca hizmetin teknik niteliğini belirleyen araçlar olarak değil, bireyin yaşamını belirleyen süreçleri yöneten bir yönetim

mekanizması olarak kurgulanmaktadır. Bu yönüyle anlatı, araştırmanın üçüncü sorusuna (AS3) karşılık gelecek biçimde algoritmik kararların yaşam, bilinç ve duygular üzerindeki belirleyici etkisini görünür kılmaktadır. Bilinç, duygular ve gündelik yaşam deneyimi, ödeme gücüne bağlı erişim düzeyleri üzerinden yeniden düzenlenmektedir. Böylece yaşamın sürekliliği yalnızca teknik altyapıya değil, algoritmaların verdiği erişim kararlarına da bağımlı hâle gelmektedir.

Metin düzeyinde bu durum, Rivermind'in kademeli abonelik yapısı üzerinden görünür hâle gelmektedir. Temel "Common" kademesi yalnızca yaşamsal sürekliliği sağlarken, "Plus" kademesi reklamsız deneyim ve geniş kapsama alanı sunmakta; en üst "Lux" kademesi ise rahatlama, haz ve huzur gibi öznel duyum düzeylerinin kullanıcı tarafından ayarlanabilmesine, hatta başka kullanıcılardan beceri ödünç alınabilmesine imkân tanımaktadır. Bu yapı, anımsama, huzur ve duygusal tepki verme gibi insani özelliklerin doğal haklar değil, abonelik kademesine göre erişilebilen hizmetler olarak sunulduğunu göstermektedir. Bu söylem, yaşamın bütüncül bir deneyim olmaktan çıkarılarak algoritmik kararlarla katmanlara ayrıldığını ortaya koymaktadır.

Söylemsel pratik düzeyinde bu yapı, Lux kademesinin sunduğu ayarlanabilir duygu durum seçenekleri (rahatlama, haz, sükûnet gibi) aracılığıyla pekiştirilmektedir. Bu seçeneklerin ücretli bir yükseltme olarak sunulması, duyguların teknik olarak düzenlenebilir ve ekonomik olarak satın alınabilir özelliklere dönüştürüldüğünü göstermektedir. Keder, kaygı ve öfke gibi duygular, sistem tarafından ek ücretle iyileştirilebilecek bir eksiklik olarak ele alınmaktadır (00:35:00-00:38:00). Böylece bireyin yalnızca ne yaptığı değil ne hissedeceği de algoritmik tercihler doğrultusunda şekillendirilmektedir.

Toplumsal pratik düzeyinde ise algoritmik yönetim, ödeme gücünün azalmasıyla birlikte doğrudan görünür hâle gelmektedir. Mike'ın ödeme yapamaması sonrasında Amanda'nın sesinin kesilmesi, görüntüsünün pikselleşmesi ve duygusal tepkilerinin reklamlarla bölünmesi teknik bir arıza olarak sunulsa da algoritmanın erişim düzeyini değiştirmesinin doğrudan sonucudur. "Bu duyguyu görüntülemek için bir üst pakete geçiniz." uyarısı (00:36:20), sevgi ve yakınlık gibi temel insani deneyimlerin bile algoritmik erişim kurallarına bağlı olduğunu göstermektedir. Kararı veren insan değildir; algoritmanın uyguladığı paket kurallarıdır. Böylece algoritmik yönetim yalnızca hizmeti değil, bireyin yaşayabileceği deneyimin sınırlarını da belirlemektedir.

Sonuç olarak anlatı, algoritmik kararların teknik bir altyapı işlevinin ötesine geçtiğini göstermektedir. Paketler, erişim izinleri ve otomatik sistem kararları aracılığıyla yaşamın hangi düzeyde sürdürülebileceği belirlenmektedir. Common People, algoritmik yönetimin bireyin yaşamını, bilincini ve duygularını yöneten görünmez bir iktidar mekanizması olarak işlediğini ortaya koymaktadır.

Varoluşsal İpotek: Bedenin, Bilincin ve Duyguların Metalaşması

Common People anlatısında beden, bilinç ve duygular yalnızca gözetlenen unsurlar olarak değil, ekonomik değere dönüştürülen kaynaklar olarak temsil edilmektedir. Bu yönüyle anlatı, araştırmanın dördüncü sorusuna (AS4) karşılık gelecek biçimde bedenin, bilincin ve duyguların sistem için nasıl ekonomik değer ürettiğini görünür kılmaktadır. ESA açısından bu durum, bireyin gözetimin pasif nesnesi olmaktan çıkarılarak sistemin sürekliliği için kendi varlığını ekonomik bir kaynağa dönüştüren bir özne olarak yeniden kurulması anlamına gelmektedir. Gözetim bu noktada yalnızca izlemeye değil, beden, bilinç ve duygular üzerinden değer üretmeye dayalı bir işleyiş dönüşmektedir.

Bu dönüşümün en görünür örneği, Mike'ın Amanda'nın abonelik ücretini ödeyebilmek için katıldığı DumDummies platformunda ortaya çıkmaktadır. Canlı yayın sırasında kendi dişini sökmesi, bedensel bütünlüğün doğrudan ekonomik değere dönüştürüldüğü en çarpıcı sahnelerden biridir (00:38:00-00:39:00). Bu eylem, gönüllü bir tercih gibi görünse de Amanda'nın sistemde kalabilmesi için katılan ekonomik bir zorunluluğun sonucudur. Yayın sırasında ekranda görülen "+12 saniye Premium" sayaçları, bedenin ölçülebilir ve karşılığı hesaplanabilir bir değere dönüştürüldüğünü göstermektedir. Acı ve utanç, bireysel deneyimler olmaktan çıkarak ekonomik karşılığı olan bir içeriğe dönüşmektedir. Böylece beden, bireyin korunması gereken bütünlüğü olmaktan çıkmakta, abonelik sisteminin sürdürülebilmesi için kullanılan bir kaynağa dönüşmektedir.

Ekonomik değer üretimi yalnızca bedenle sınırlı değildir. Rivermind temsilcisinin Amanda'nın uykusu sırasında "kullanılmayan nöral kapasitesinin paylaşımlı sunucu alanı olarak değerlendirildiğini" açıklaması, bilişsel kapasitenin de ekonomik dolaşıma dâhil edildiğini göstermektedir (00:35:00). İnsan beyni, öznel deneyimin taşıyıcısı olmaktan çıkarılarak sistemin işlem yükünü paylaşan teknik bir altyapı bileşeni olarak yeniden tanımlanmaktadır. Bu durumda uyku bile dinlenme zamanı olmaktan çıkmakta, sistem adına üretimin sürdüğü bir zaman dilimine dönüşmektedir. Böylece bireyin bilişsel kapasitesi, farkında olmadan ekonomik değer üretmeye devam etmektedir.

Benzer biçimde duygular da ekonomik sistemin bir parçası hâline getirilmektedir. Amanda'nın kederi, huzursuzluğu ve varoluşsal sıkıntıları, sistem tarafından giderilmesi gereken teknik sorunlar gibi ele alınmakta ve ücret karşılığında sunulan "duygu yamaları" ile düzenlenmektedir. Duygular bu noktada bireyin iç dünyasına ait doğal deneyimler olmaktan çıkarak satın alınabilir hizmetlere dönüşmektedir. Amanda'nın yaşadığı huzur, kendiliğinden ortaya çıkan bir duygu değil, şirket tarafından sunulan ücretli bir hizmetin sonucudur (00:40:45). Bu durum insani bir duygusal ilişkinin ekonomik bir abonelik modeline dönüştüğünü ortaya koymaktadır.

Sonuç olarak Common People, bedenin acı üzerinden, bilincin işlem gücü üzerinden ve duyguların da satın alınabilir hizmetler üzerinden ekonomik değere dönüştürüldüğü bir gözetim düzeni kurmaktadır. Birey yalnızca gözetimi kabul eden bir kullanıcı değil, kendi bedenini, bilincini ve duygularını sistemin sürekliliği için sürekli değer üreten kaynaklara dönüştüren bir özne hâline gelmektedir. Bu yönüyle anlatı, gözetimin yalnızca denetleyen değil, insanın en temel varoluş unsurlarını ekonomik değere dönüştüren bir işleyişe sahip olduğunu göstermektedir.

Nekrogözetim: Ölümün Veri Rejimine Eklenmesi

Common People anlatısının finali, araştırmanın beşinci sorusuna (AS5) karşılık gelecek biçimde sistem dışına düşmenin nasıl toplumsal ve teknik bir ölüm olarak kurgulandığını göstermektedir. Anlatıda ölüm, biyolojik yaşamın sona ermesiyle sınırlı kalmamakta; bireyin bilinci ve verileri üzerinden işlemeye devam eden bir gözetim sürecine dönüşmektedir. Eleştirel Söylem Analizi (ESA) açısından bu bölüm, sistem dışı kalmanın ya da ödeme yetersizliğinin bir son olarak değil, iktidar tarafından yeniden işlevlendirilen teknik bir aşama olarak kurgulandığını göstermesi bakımından belirleyicidir.

Finale giden süreçte anlatı, sürekli paket kademelendirmesi mantığını merkezine alır. Daha önce ek ücret karşılığında erişilebilen bilişsel ve duygusal yetilerin giderek "standart" paket kapsamına çekilmesi, buna karşılık yeni ve daha pahalı üst paketlerin dayatılması, bireyin sistem içinde sürekli yeni ödeme koşullarına bağımlı hâle gelmesine yol açmaktadır. Amanda'nın mizah, anımsama ve duygusal bütünlük gibi temel bilişsel yetileri, artık

korunması gereken insani nitelikler değil, erişimi ödeme gücüne bağlı geçici ayrıcalıklar hâline gelir. Bu durum, sistem dışına düşmenin yalnızca ekonomik bir kayıp olmadığını, bireyin öznel deneyimini de doğrudan etkilediğini göstermektedir.

Ödeme kapasitesinin sürdürülemez hâle gelmesiyle birlikte Amanda'nın yaşamı, yalnızca en düşük abonelik kademesinde sürebilecek bir varoluşa indirgenmektedir. Bu kademede bilinci istemsizce reklam üretmekte, gündelik ilişkilerini bile sürdürülemez hâle gelmektedir. Bu noktada anlatının en çarpıcı ve paradoksal sahnesi ortaya çıkar: Mike, Amanda'nın kısa süreliğine kendinde olabilmesi, yani reklam üretiminden ve bilişsel bulanıklıktan arınmış bir huzur anı yaşayabilmesi için Lux kademesinin sınırlı bir dilimini satın alır. Ancak bu satın alınmış an bir kurtuluş değil, Amanda'nın kendi ölümünü talep edebildiği andır. Süre dolup Amanda yeniden reklam üretmeye başladığında Mike onu boğarak yaşamına son verir. Bu sahne ESA açısından öznelliğin ve eyleyciliğin dahi artık piyasa tarafından fiyatlandırıldığını göstermesi açısından belirleyicidir. Birey yalnızca yaşamını değil kendi ölümü üzerindeki iradesini bile ancak ödeme yaparak geri kazanabilmektedir. Burada nekrogozetim, ölümü bir reklam fırsatına indirgeyen mekanizma olarak işlev görmez. Daha ziyade huzurun ve dolayısıyla insani bir ölümün dahi abonelik ekonomisinin uzantısına dönüştüğü bir rejim olarak işlev görür.

Anlatının sonunda ölüm, sistemden kesin bir çıkış anlamına gelmemektedir. Bireyin zihni ve verileri, biyolojik yaşam sona erse bile dijital sistem içinde işlemeye devam etmektedir. Bu durum, sistem dışına düşmenin bile gözetim ilişkisini sona erdirmediğini; aksine bireyin yaşamı kadar ölümünün de veri üretiminin bir parçası hâline geldiğini göstermektedir. Amanda'nın zihninin bir arayüz olarak kullanılmaya devam etmesi, ulaşılan noktanın aktif kullanıcı olmaktan pasif ama sürekli değer üreten bir veri kaynağına dönüşmek anlamına geldiğini ortaya koymaktadır. Bu yönüyle anlatı, gözetimin yalnızca yaşamı değil, ölüm sonrasını da kapsayan bir işleyişe sahip olduğunu göstermektedir. Bilinç, beden ve ölüm bu düzende korunması gereken insani sınırlar değil, sistem tarafından kullanılmaya devam eden teknik kaynaklara dönüşmektedir. Sonuç olarak Common People, sistem dışına düşmenin yalnızca biyolojik yaşamın sona ermesi anlamına gelmediğini; bireyin ölüm sonrasında da veri üretiminin bir parçası olarak varlığını sürdürdüğü bir gözetim rejimini görünür kılmaktadır. Bu süreç, bireyin yalnızca yaşamını değil, ölüm sonrasındaki dijital varlığını da sistemin kullanımına açarak ontolojik bütünlüğünün aşamalı biçimde aşınmasına yol açmaktadır.

Tartışma ve Sonuç

Bu çalışma, Common People anlatısından elde edilen bulgular ışığında dijital gözetimin yapısal dönüşümünü "varoluşsal gözetim" kavramı üzerinden tartışmaktadır. *Black Mirror: Common People* anlatısı üzerinden yürütülen ESA bulguları, gözetimin artık dışsal bir disiplin mekanizması olmaktan çıkarak yaşamın biyolojik ve sosyal sürdürülebilirliği için bir zorunluluk haline geldiğini göstermektedir. Elde edilen bulgular Zuboff (2015), Mbembe (2003) ve Harju (2024) ile okunduğunda, öznenin "kullanıcı" statüsünden "borçlandırılmış veri işçisi" statüsüne evrildiği bir rejimi belirginleştirmektedir. Bu dönüşüm gözetimin yalnızca yoğunlaşması değil, bizzat yaşamın ontolojik koşuluna dönüşmesinden kaynaklanmaktadır. Bu yönüyle incelenen anlatı, distopik bir abartıdan ziyade güncel dijital ekosistemin mantıksal uçlarını görünür kılan eleştirel bir anlatı işlevi görmektedir.

Gözetimin tercih olmaktan çıkarak var olmanın ön koşulu hâline gelmesi Zuboff'un gözetim kapitalizmi tezini radikalleştirmektedir. Nitekim Zuboff (2022, s. 11), insan deneyiminin davranışsal verilere dönüştürülerek "artık değer" olarak gasp edildiğini vurgularken bu çalışma gözetimin sadece ekonomik bir gasp değil, ontolojik

bir zorunluluk olduğunu ileri sürmektedir. İncelenen dizide ölümün teknik bir aksaklık olarak çerçevelenmesi, gözetimi etik bir sorun olmaktan çıkararak yaşamın yönetsel altyapısına dönüştürür. Bu durum, Panoptikon modelindeki “korkuya dayalı itaat” mekanizmasının yerini “hayatta kalmaya dayalı rızaya” bıraktığını düşündürmektedir (Dişci, 2025, s. 2642). Bu bağlamda gözetimden kaçış bir özgürleşme yaratmamakta aksine toplumsal ve teknik bir yokluğa işaret etmektedir. Dolayısıyla anlatının kurduğu evrende izlenmemek, sistem dışında kalmak ve görünmezleşmekle eşdeğer hâle gelmektedir. Zira görünürlük, erişim ve tanınma gözetim aracılığıyla dağıtılmaktadır. Böyle bir ortamda gözetimden kaçış ise sistem dışına düşüş anlamına gelmektedir.

Bu zorunluluk, istisnai bir durum olmaktan çıkarak gündelik yaşamın kalıcı kuralı hâline gelmiş durumdadır (Agamben, 2005, s. 2). Dijital platformlar tarımsal üretimden kentsel hareketliliğe kadar birçok alanda, faaliyetlerin gerçekleştirilmesi için içinden geçilmesi zorunlu olan altyapısal kapılar hâline gelmektedir. Bu durum, bireylerin ve kurumların üretim, dolaşım ve erişim süreçlerini ancak bu platformlara eklenilerek sürdürebilmesine yol açmaktadır (Geoghegan ve Cugurullo, 2025; Sarku ve Ayamga, 2025, ss. 1040-1041). Bu bağlamda Zuboff’un *büyük öteki* kavramı yalnızca izleyen değil, yaşatan ve “yaşar sayılmayı” koşullandıran bir altyapısal otoriteye doğru genişlemektedir (Zuboff, 2015, s. 81). Rızanın arayüz tasarımlarıyla bir hayatta kalma refleksine indirildiği bu düzende (Good vd., 2007, s. 609), gözetim artık hukukî metinlerden ziyade itirazı teknik olarak imkânsız kılan algoritmik yönetim mekanizmalarıyla kurulmaktadır (Esposito ve Tse, 2024, ss. 607-608; Gritsenko ve Wood, 2022; Latzer ve Festic, 2019, s. 7). Sonuç olarak birey, baskıyı sorgulamaktan vazgeçtiği bir dijital istifa hâline sürüklenmektedir (Grover vd., 2026).

Çalışma, gözetimin davranışların ötesinde bilinci ve hissiyatı düzenleyen bir iktidar rejimine dönüştüğünü göstermektedir. Hissiyatın kademelendirilmesi ve duygu yamaları bireyin yaşamının teknik altyapılarla yeniden biçimlendirildiğini ortaya koymaktadır. Nitekim bireyleşme artık içsel bir süreç değil, algoritmik olarak yönlendirilen bir deneyimdir. Bu yönüyle varoluşsal gözetim, öznenin ne yapacağını değil ne hissedeceğini belirleyen bir psikoiktidar biçimi olarak işlemektedir. Bulgularda benliğin yerini gülümseme ve anımsama gibi mikro yetilerin abonelikle açıldığı ve mülkiyet ilişkisine bağlandığı bir düzen almaktadır. Bu düzen, girişimci benlik modelini çağrıştırmaktadır (Christensen vd., 2024, s. 573). Buna göre benlik artık bütüncül bir özne olarak değil, sistemde varlığını sürdürebilmek için duygularını ve bilişsel yetilerini abonelik paketleri üzerinden yöneten bir yaşama girişimi olarak işlemektedir. Böylece birey, kendi varoluşunu piyasa koşullarına göre sürekli optimize etmek zorunda kalan borçlandırılmış bir özneye dönüşmektedir. Nitekim buna benzer şekilde Lee ve diğerleri de (2023, s. 62) insan duygularının çeşitli teknik sistemler aracılığıyla algılanarak “sanal duygu” verisine dönüştürülebildiğini ve bu verilerin duygusal gözetim sistemlerinde kullanılabildiğini ortaya koymaktadır. Bu teknikleşme, duygunun öznel bir yaşantı olmanın ötesinde ölçülebilir ve işlenebilir bir veri alanı olarak ele alınmasına yol açmaktadır.

Çalışma, nekrogözetim kavramı ile Mbembe’nin (2003, s. 12) nekropolitika kavramını dijital altyapılar bağlamında yeniden düşünmeyi mümkün kılmaktadır. Ancak bu çalışmada ölüm sonrası verisel süreklilik, anma ya da hatırlama pratikleri üzerinden değil, bilincin ölüm anına kadar ve hatta ölüm anında dahi ekonomik değere eklenildiği bir sömürü mantığı üzerinden ele alınmaktadır. *Common People*, dijital sürekliliği yaşama tutunmanın bir biçimi olarak değil, bilincin giderek işlevsizleştiği ve ticarî bir altyapıya devredildiği nekrokapitalist bir aşama olarak resmetmektedir (Galvão vd., 2021, ss. 2-3; Harju, 2024, s. 2). Zira sürekli paket kademelendirmesi yoluyla bilişsel ve duygusal yetilerin aşamalı olarak değersizleştirilmesi, ödeme gücü tükenen

öznenin bilincinin doğrudan bir reklam alanına çevrilmesiyle sonuçlanmaktadır. Bu aşamada ölüm, sistem açısından etik bir sınır değildir; yüksek yoğunluklu veri üretiminin gerçekleştiği kritik bir eşik hâline gelir. Böylece nekrogözetim, ölümü yöneten bir iktidar biçiminden ziyade, ölümü dahi işlevsel kılan ve bilinci son ana kadar ekonomik değere zorlayan dijital bir yönetim tekniği olarak ortaya çıkmaktadır.

Common People, gözetimin çağdaş biçiminin yalnızca yoğunlaşan izleme pratiklerinden ibaret olmadığını, yaşamın sürdürülebilirliğinin giderek ekonomik ve teknik koşullara bağlandığı bir altyapı rejimine dönüştüğünü göstermektedir. Bu rejimde bedelin ödenememesi, bireyin yalnızca hizmetlerden değil, toplumsal ve bilişsel varlık statüsünden de dışlanmasıyla sonuçlanmaktadır. Bilincin bir reklam alanına dönüştürülmesi, gözetimin temel hedefinin davranışları izlemekten çok anlam üretimini ve hissiyatı yönetmek olduğunu ortaya koymaktadır. Bu nedenle dizi, mahremiyet merkezli özgürlük söyleminin yetersizliğini açığa çıkararak tartışmayı ontolojik bütünlük ve bilişsel egemenlik düzeyine taşımaktadır.

Bu çalışma, varoluşsal gözetimi dijital ağlara katılımı bir tercih olmaktan çıkarıp yaşamın sürdürülebilmesinin temel koşullarından biri hâline getiren bir iktidar rejimi olarak kavramsallaştırmaktadır. Nekrogözetim ise bu rejimin ölüm sonrasında da veri üretimini sürdüren uzantısını ifade etmektedir. Bu çerçevede çalışma, dijital gözetim tartışmalarının yalnızca mahremiyet ekseninde değil, yaşamın sürdürülebilirliği, bilişsel egemenlik ve ontolojik bütünlük bağlamında da yeniden ele alınması gerektiğini ortaya koymaktadır. Bununla birlikte çalışmanın bazı sınırlılıkları bulunmaktadır. Analiz yalnızca Black Mirror dizisinin Common People bölümüyle sınırlandırılmıştır. Bu nedenle ulaşılan bulguların farklı medya metinlerine ya da dijital platformlara doğrudan genellenmesi amaçlanmamaktadır. Çalışma, istatistiksel bir temsil iddiasından ziyade, varoluşsal gözetim kavramının kuramsal açıklayıcılığını görünür kılmayı amaçlayan paradigmatik bir örnek olay incelemesine dayanmaktadır. Ayrıca Eleştirel Söylem Analizi'nin yorumlayıcı doğası gereği, farklı araştırmacılar aynı anlatıyı farklı kuramsal çerçeveler üzerinden değerlendirebilir. Gelecek çalışmaların farklı medya metinleri, dijital platformlar ve kültürel bağlamlar üzerinden karşılaştırmalı analizler yürütmesi, varoluşsal gözetim kavramının farklı örneklerde sınanmasına katkı sağlayacaktır.

Extended Summary

In the twenty-first century, digital surveillance can no longer be adequately conceptualized through classical frameworks centered on monitoring, discipline, or privacy violation. Rather than functioning as an external mechanism imposed upon individuals, surveillance has become an infrastructural condition that determines the very possibility of social, cognitive, and biological continuity. In contemporary digital ecosystems, access to public space, essential services, healthcare, communication, and symbolic recognition increasingly depends on integration into data-driven infrastructures. Under these conditions, surveillance does not merely observe life; it actively regulates the terms under which life can be sustained. This study conceptualizes this ontological transformation through the notion of Existential Surveillance, proposing it as a distinct analytical framework that exceeds disciplinary, biopolitical, and surveillance-capitalist models.

Existential surveillance refers to a regime in which being monitored is no longer an exceptional intrusion or negotiable risk but a prerequisite for existence itself. Individuals are not simply watched; they must continuously render themselves visible, legible, and operational within digital systems in order to remain socially and materially viable. In this regime, refusing surveillance does not result in freedom but in exclusion, invisibility, and functional nonexistence. Surveillance thus shifts from a logic of coercion to one of infrastructural dependency. This shift marks a fundamental rupture from the panoptic model, where subjects internalize discipline due to the possibility of being watched, toward a system in which not being watched threatens one's ability to participate in life at all.

The theoretical framework of the study brings together and critically extends three major strands of literature: Foucauldian biopolitics, Zuboff's surveillance capitalism, and Mbembe's necropolitics. While biopolitics emphasizes the governance of life and surveillance capitalism foregrounds behavioral data extraction and prediction, neither fully accounts for a condition in which digital infrastructures become ontological gatekeepers. To address this gap, the study introduces a second key concept, Necro-surveillance, to capture the extension of surveillance beyond life into death, post-biological consciousness, and datafied afterlives. Necro-surveillance denotes a regime in which death no longer constitutes an exit from surveillance systems but is reorganized as a new phase of data extraction, storage, and value production.

Methodologically, the study employs Critical Discourse Analysis to examine how existential and necro-surveillance are narratively constructed and normalized within popular culture. As an empirical case, the episode Common People from the

television series Black Mirror is analyzed as a condensed media narrative that dramatizes contemporary surveillance logics. The analysis does not limit itself to spoken dialogue but incorporates interface messages, contractual screens, system notifications, countdown timers, visual glitches, and strategic silences. These elements are treated as discursive and technical signifiers through which power operates invisibly yet effectively.

The findings demonstrate that surveillance in the narrative functions as an ontological infrastructure rather than a disciplinary apparatus. Life itself is rendered conditional upon continuous connectivity, subscription-based access, and algorithmic compliance. Consent operates not as an informed ethical agreement but as engineered consent, produced through time pressure, interface design, and technical thresholds that eliminate meaningful alternatives. Legal contracts are present but function primarily as formal legitimations of decisions already imposed by infrastructural necessity.

A central contribution of the study is the articulation of a cyclical model of existential–necro surveillance, consisting of six interrelated stages: infrastructural dependency, engineered consent, algorithmic governance, cognitive and bodily collateralization, necro-surveillance, and ontological erosion. Within this cycle, consciousness, affect, and bodily capacity are progressively transformed into collateral assets. Human faculties such as memory, emotion, attention, and even pain are modularized, tiered, and monetized through subscription models. Life quality becomes scalable, while existence itself is reduced to a service level subject to downgrade, interruption, or termination.

At the necro-surveillance stage, death is no longer framed as a biological or existential boundary but as a technical state within the system. Consciousness may persist as archived data, simulated presence, or monetizable residue. This logic aligns with necropolitical dynamics in which power determines not only who may live but how death itself is managed, prolonged, exploited, or rendered productive. The study argues that digital infrastructures increasingly exercise this power not through overt violence but through silent withdrawal of access, service discontinuation, and algorithmic abandonment.

Theoretically, the study challenges privacy-centered freedom discourses, arguing that such frameworks are insufficient to address a condition where surveillance is structurally unavoidable. Instead, it calls for a shift toward concepts of ontological integrity and cognitive sovereignty, emphasizing the need to interrogate how life, consciousness, and death are being reorganized under digital capitalism. By introducing existential surveillance and necro-surveillance as interconnected analytical tools, the study offers a holistic framework for understanding contemporary power relations in data-driven societies. Ultimately, the article contends that the central question of the digital age is no longer whether individuals are being watched, but whether they are allowed to exist outside the infrastructures that watch them.

Kaynakça | References

- Agamben, G. (2005). *State of exception* (K. Attell, Çev.). University of Chicago Press.
- Alper, M., Rauchberg, J. S., Simpson, E., Guberman, J., & Feinberg, S. (2025). TikTok as algorithmically mediated biographical illumination: Autism, self-discovery, and platformed diagnosis on# autistkTok. *New Media & Society*, 27(3), 1378-1396. <https://doi.org/10.1177/14614448231193091>
- Altawaiji, M., Algobaei, F., & Telha, M. (2025). Necropolitics and neo-orientalism: Theory and practice. *Arab Studies Quarterly*, 47(3), 153-172. <https://doi.org/10.13169/arabstudquar.47.3.0003>
- Bentham, J. (2008). *Panoptikon: Gözün İktidarı* (B. Çoban & Z. Özaslan, Çev.). Su Yayınları.
- Brooker, C. (Writer), Ali, B. K. (Story), & Pankiw, A. (Director). (2025, April 10). Common People (Season 7, Episode 1) [TV series episode]. *Black Mirror*. Netflix.
- Christensen, A.-B., Gyrð-Jones, R., & Beverland, M. B. (2024). Dialectical Emotional Labour in Digital Person-branding: The case of digital influencers. *Organization Studies*, 45(4), 571-591. <https://doi.org/10.1177/01708406231208370>
- Curran, D. (2023). Surveillance Capitalism and Systemic Digital Risk: The Imperative to Collect and Connect and the Risks of Interconnectedness. *Big Data & Society*, 10(1). <https://doi.org/10.1177/20539517231177621>
- D'Cruz, L. (2026). What Demarcates Necropolitics from Biopolitics? A Foucauldian Critique of Mbembe. *Theory, Culture & Society*, 43(2), 3-20. <https://doi.org/10.1177/02632764251379790>
- Dişçi, Z. (2025). Biopolitics and Governmentality During the COVID-19 Pandemic and Authoritarianism in Turkey. *Journal of Asian and African Studies*, 60(4), 2640-2653. <https://doi.org/10.1177/00219096231224678>
- Esposito, M., & Tse, T. (2024). Mitigating the risks of generative AI in government through algorithmic governance. *Proceedings of the 25th Annual International Conference on Digital Government Research*, 605-609. <https://doi.org/10.1145/3657054.3657124>
- Fairclough, N. (1995). *Media discourse*. Edward Arnold.
- Galvão, V. F., Maciel, C., Pereira, V. C., Garcia, A. C. B., Pereira, R., & Viterbo, J. (2021). Posthumous data at stake: An overview of digital immortality issues. *Proceedings of the XX Brazilian Symposium on Human Factors in Computing Systems*, 1-8. <https://doi.org/10.1145/3472301.3484358>
- Geneviève, L. D., Martani, A., Wangmo, T., Paolotti, D., Koppeschaar, C., Kjelsø, C., Guerrisi, C., Hirsch, M., Woolley-Meza, O., & Lukowicz, P. (2019). Participatory disease surveillance systems: Ethical framework. *Journal of Medical Internet Research*, 21(5), e12273. <https://doi.org/10.2196/12273>
- Geoghegan, S., & Cugurullo, F. (2025). Beyond dystopian smart cities? Unlocking a progressive utopian future in smart urbanism. *Urban Geography*, 46(8), 1865-1886, <https://doi.org/10.1080/02723638.2025.2496508>

- Gilbert, J. (2024). Techno-feudalism or platform capitalism? Conceptualising the digital society. *European Journal of Social Theory*, 27(4), 561-578. <https://doi.org/10.1177/13684310241276474>
- Good, N. S., Grossklags, J., Mulligan, D. K., & Konstan, J. A. (2007). Noticing notice: A large-scale experiment on the timing of software license agreements. *Proceedings of the SIGCHI conference on Human factors in computing systems*, 607-616. <https://doi.org/10.1145/1240624.1240720>
- Gritsenko, D., & Wood, M. (2022). Algorithmic governance: A modes of governance approach. *Regulation & Governance*, 16(1), 45-62. <https://doi.org/10.1111/rego.12367>
- Grover, R., Widera, J., & Ananny, M. (2026). Data disaffection: Toward a relational and affective understanding of datafication. *New Media & Society*, 28(3), 1239-1254, <https://doi.org/10.1177/14614448241310901>
- Güleşce, Ü. (2023). The biopower and biopolitics concepts and reflections of them on women in Margaret Atwood's *The Handmaid's Tale*. *Akdeniz Kadın Çalışmaları ve Toplumsal Cinsiyet Dergisi*, 6(2), 444-458. <https://doi.org/10.33708/ktc.1312679>
- Hall, J., Hiebert, B., Facca, D., & Donelle, L. (2023). 'Putting all my eggs into the app': Self, relational and systemic surveillance of mothers' use of digital technologies during the transition to parenting. *Digital Health*, 9, 1-11. <https://doi.org/10.1177/20552076221150742>.
- Harju, A. A. (2024). Theorising digital afterlife as techno-affective assemblage: On relationality, materiality, and the affective potential of data. *Social Sciences*, 13(4), Article 227. <https://doi.org/10.3390/socsci13040227>
- Hsieh, H.-F., & Shannon, S. E. (2005). Three Approaches to Qualitative Content Analysis. *Qualitative Health Research*, 15(9), 1277-1288. <https://doi.org/10.1177/1049732305276687>
- Huang, L., Zou, W., & Huang, Y. (2025). "He is my savior, my guiding light in the dark": Imagination and domestication in Chinese women's romantic relationships with AI companions. *Frontiers in Psychology*, 16, Article 1571707, 1-10. <https://doi.org/10.3389/fpsyg.2025.1571707>
- Karakaya, Ö. F. (2024). Deepfake teknolojisi özelinde ölüm sonrası kişilik haklarının korunması. *Kadir Has Üniversitesi Hukuk Bülteni*. <https://hukukbulteni.khas.edu.tr/bulten/128>
- Kitchin, R. (2020). Civil liberties or public health, or civil liberties and public health? Using surveillance technologies to tackle the spread of COVID-19. *Space and Polity*, 24(3), 362-381. <https://doi.org/10.1080/13562576.2020.1770587>
- Latzer, M., & Festic, N. (2019). A guideline for understanding and measuring algorithmic governance in everyday life. *Internet Policy Review*, 8(2), 1-19. <https://doi.org/10.14763/2019.2.1415>
- Lee, S., Lee, S., Choi, Y., Ben-Othman, J., Mokdad, L., Jun, K., & Kim, H. (2023). Affective Surveillance Management in Virtual Emotion Based Smart Complex Infrastructure. *IEEE Communications Magazine*, 61(10), 62-68. <https://doi.org/10.1109/MCOM.003.2200798>
- Lozka, K. (2026). The Creation of Death-Worlds: Visual Necropolitics and Russia's War on Ukraine. *Nationalities Papers*, 1-17. <https://doi.org/10.1017/nps.2025.10116>

- Lyon, D., & Höller, C. (1997). Surveillance Systems Towards an Electronic Panoptical Society? *Telepolis*.
<https://archiv.telepolis.de/features/Surveillance-Systems-Towards-an-electronic-panoptical-society-3449575.html>
- Mbembe, A. (2003). Necropolitics. *Public Culture*, 15(1), 11-40. <https://doi.org/10.1215/08992363-15-1-11>
- Moe, M. (2016). *Can hackers break my heart?* [Video kaydı].
<https://www.youtube.com/watch?v=W1YWpVMpPi8>
- Sarku, R., & Ayamga, M. (2025). Is the right going wrong? Analysing digital platformization, data extractivism and surveillance practices in small holder farming in Ghana. *Information Technology for Development*, 31(4), 1039-1065. <https://doi.org/10.1080/02681102.2024.2447596>
- Smith, K. L. (2023). Thomas Aquinas, Ronald Dworkin, and the Fourth Revolution: The Foundations of Law in the Age of Surveillance Capitalism. *Laws*, 12(3), Article 40, 1-27. <https://doi.org/10.3390/laws12030040>
- Tucker, I. (2024). The emotional in-formation of digital life: Simondon, individuation and affectivity. *Distinktion: Journal of Social Theory*, 25(3), 282-296. <https://doi.org/10.1080/1600910X.2023.2224523>
- Waddell, T. F., Auriemma, J. R., & Sundar, S. S. (2016). Make it Simple, or Force Users to Read? Paraphrased Design Improves Comprehension of End User License Agreements. *Proceedings of the 2016 CHI Conference on Human Factors in Computing Systems*, 5252-5256.
<https://doi.org/10.1145/2858036.2858149>
- Zohny, H. (2025). The Specter of Corporate Necromancy: Who Controls the Dead in the Age of Digital Doppelgängers? *The American Journal of Bioethics*, 25(2), 113-115.
<https://doi.org/10.1080/15265161.2024.2441755>
- Zuboff, S. (2015). Big other: Surveillance Capitalism and the Prospects of an Information Civilization. *Journal of Information Technology*, 30(1), 75-89. <https://doi.org/10.1057/jit.2015.5>
- Zuboff, S. (2022). Surveillance Capitalism or Democracy? The Death Match of Institutional Orders and the Politics of Knowledge in Our Information Civilization. *Organization Theory*, 3(3), 1-79.
<https://doi.org/10.1177/26317877221129290>